

НЕ ДА(ВИ)МО БЕОГРАД

Београд, март 2015. године
Број 1 година I

Гласило иницијативе
Не да(ви)мо Београд

Бесплатан
примерак

Просечна цена стана 400
хиљада евра
Град духова
на води

Стр 3

Улога железнице у развоју града
Проходан саобраћај
само за возаче
хеликоптера

Стр 14

Огромна штета већ направљена
Фантазија која нас
већ пуно кошта

Стр 2

Голф ресорт у Дубровнику:
Како је суд оборио
пројекат од
националног значаја

Стр 5

Ни годину дана од почетка радова, јавност не зна кључне детаље у вези посла у који држава улаже највредније градско земљиште и барем милијарду евра за његово опремање

Шта се крије испод?

Иако не постоји никакав уговор између државе и потенцијалног инвеститора, увелико се ради на рашчишћавању терена, изменама планске и друге документације и промоцији пројекта. Не постоји ни економска анализа која би оправдала сам пројекат, а о државном улагању да и не говоримо. Тако да права природа посла и оно шта ће на крају бити са савским приобаљем остаје непознаница и предмет нагађања. Ипак, оно што знамо, и о чему опширно пишемо у овом издању новина, јесте да је пројекат дрштвено, економски и урбанистички неоправдан, да се у његовом спровођењу крши закон (било да је реч о рекламирању, планирању или изградњи) и да су потенцијалне последице далеко опасније него што се на први поглед чине.

За "Не да(ви)мо Београд" говоре: Борка Павићевић, Дара Џокић, Марчело и Зоран Кесић

Међународна мрежа за урбано истраживање и акцију - ИНУРА

Међународна
стручна јавност
упозорава

Стр 4

Након 24. годишње конференције Међународне мреже за урбани развој и акцију (ИНУРА), одржане у јуну 2014. године у Београду, чланови те мреже су, у писму које преносимо у целости, из неколико углова изнели своје виђење развоја београдског приобаља, као и ризика и могућих последица које он може имати по град.

Селе Ласту, не питају за цену

Измештање аутобуске станице Ласта на Нови Београд проузроковаће разне саобраћајне проблеме

Стр 12

Легализација Макете

Супротно свакој логици и правилима, планови се подређују инвеститорској макети (уместо обрнуто)

Стр 6

Драги читаоци,

Гласило иницијативе Не да(ви)мо Београд настало је из потребе да се грађани на тачан, прецизан и истинит начин информишу о досадашњем току пројекта „Београд на води“.

Због свеопште медијске блокаде сваке критике овог пројекта од прокламованог националног значаја, сведоци смо да је немогуће наћи било какву аргументовану дискусију о последицама које овај пројекат носи са собом по Београд или Србију.

Ово издање има за циљ да на једном месту обради спорне тачке самог пројекта, са урбанистичког, саобраћајног и друштвеног аспекта, као и да упозори на прекршене процедуре и осветли економску (не)рачуницу исплативости.

Пред вама је први број, а жеља нам је да ово гласило излази редовно.

Пишите нам ваше примедбе, предлоге и уколико смо заслужили, похвале. Отворени смо и за све видове сарадње, јер нас се тиче!

Ваша редакција

УМЕСТО УВОДА

Не да(ви)мо Београд

Иницијатива настала као реакција на пројекат Београд на води који се спроводи у супротности са јавним интересом и правима грађана.

Пројекат од (прокламованог, али никад предоченог) националног значаја прате нетранспарентни процеси, непознанице потенцијално огромних улога и ризика, заобилажење и кривљење правних и легислативних механизма. Плански документи се експресно дерегулишу и доносе противно закону, у недемократској процедури у којој је учешће грађана ништа више од пукe формалности.

„Београд на води“ се „продаје“ као економски пројекат од националног значаја, где се економски интерес повлашћених појединаца третира као јавни. Закони престају да служе јавном добру, док се јавна средства пресипају у одабране приватне џепове. Последице оваквих процеса осетиће грађани, не само Београда, већ целе Србије, јер се за потребе пројекта новац издваја из буџета Републике. По град и његове становнике пројекат је штетан са економског, архитектонског, урбанистичког, социјалног, еколошког и бројних других аспеката. Неминовно је да грађани, зарад чије добробити се јавни интерес номинално и дефинише, буду ти који ће се поставити као последња брана јавног интереса и успротивити себичним интересима појединаца. Начин планирања и реализације „Београда на води“ није новина. Рецепт је добро познат и више пута опробан, али овог пута захват је већих димензија, већих улога и већих ризика, као и броја прекршених закона, правилника, стандарда струке и позитивних пракси.

Немамо сумње да је променом Закона пројекат делимично легализован. Међутим, лагодност кршења и кривљења закона, погажене институције, пројекти који не служе грађанима, окупирана и отуђена обала реке, остају нама као будућност. Управо зато иницијатива Не да(ви)мо Београд у фокусу има овај мегаломански пројекат - ради његових директних последица, али и будућих сличних идеја, које ће уследити уколико се околности не промене.

Ми смо неформална група грађана, различитих профила, занимања и уверења, окупљених са заједничким циљем: да се заустави деградација и пљачкање Београда у име колосалних урбанистичких и архитектонских пројеката, и да се архитектура и урбанистичко планирање

ставе у службу унапређења града и спровођења јавних интереса, а не шпекулација и корупције.

Наша жеља је да заинтересујемо грађане да се баве развојем свог окружења; да допринесемо да процеси и процедуре око пројекта „Београд на води“ постану транспарентни; да инсистирамо на успостављању нових и функционисању постојећих институција и процедура којима је циљ укључивање грађана у дијалог о њиховом животном окружењу и заштити јавног, а не интереса (само) инвеститора.

Снага иницијативе је у заинтересованости грађана, а њено деловање отворено је за све којима је заједничка будућност наших градова важна, без оклевања. **КРИЧ**

Фантазија која нас већ пуно кошта

Док грађани углавном сумњају у то да ће се град на води изградити, испред носа нам отичу паре из буџета, шири се самовоља Владе и нестаје међуградска саобраћајна инфраструктура у центру Београда.

Од када се родила љубав српске политичке елите и крупног капитала из Уједињених Арапских Емирата, на најдраже чедо се чека између шест и девет месеци. И тако већ више од годину дана. Почетак радова на пројекту „Београд на води“ до сада је проглашаван и померан бар пет пута. За пола године - камен темељац, а за годину дана - бољи живот. То је отприлике дужи-на нашег штапа с шаргарепом.

Но, имамо и ми неку километражу, превише пута смо гледали ту представу да би нас олако преварили: Георгина се неће породити! А једном, ако и када започне градња на савском приобаљу, неће се одмаћи од другог или трећег објекта. И све то би било релативно умирујуће да цела лукавост ђавола не лежи у нашој вери да од целог пројекта нема ништа, да је све то бајка и да је свако бављење бушним плановима на води - траћење времена.

Не мора да слети свемирски брод на обале Саве да би штета била начињена. Уосталом, познато је да штеточине често опери-

шу испод површине. Па тако, док ми гледамо у небо, сумњајући у то да ће се десити град на води, испред носа нам отичу паре из буџета, шири се самовоља Владе у планирању наших градова и нестаје међуградска саобраћајна инфраструктура у центру Београда. Доста завидан биланс за нешто од чега „неће бити ништа“ или што „нас се не тиче“.

Нико не зна колико тачно новца ће из буџета државе и града отићи на започето чишћење терена и изградњу планиране инфраструктуре. Неопходне студије не постоје, државни промотери пројекта се фрљају цифрама, а стручњаци процењују потребне радове на милијарду евра. Милијарду евра, у доба рецесије и штедње, за пројекат који је економски, друштвено и урбанистички неутемељен. Милијарду евра за посао са непостојећим уговором и без представе како ће се цела ствар развити. Милијарду евра које би се могле уложити у непостојећу канализацију, нефункционални водовод, неопходну заштиту од поплава и прегршт других ствари. И непотребно је рећи да процена не укључује сва пратећа уграђивања која су почела да испливавају већ са тендером за станицу Прокоп.

Последице које ће измене закона, настале за потребе „Београда на води“, имати на наше градове је тешко проценити. Нови Закон о планирању и изградњи је легализовао самовољу Владе у урбанистичком планирању. Све може бити проглашено пројектом од националног значаја и подручјем посебне намене. Све је отворено за отимачину, а доношење оваквих планова не само да искључује локалну заједницу, општину у којој се подручје налази, већ и било какву парламентарну расправу. Ако краљ каже да се гради на води, онда ће тако и бити. Демократија је ионако скупа и спора.

Разбијање и недовољно промишљено размештање међуградског саобраћајног чвора ће нам се најбрже обити о главу. Тако ћемо ускоро, додатно заглављени у градском саобраћају, имати довољно времена да још једном промислимо шта је тачно било ништа у „нема од тога ништа“ и да ли нас се тицало док је могло бити другачије. Цинизам и дефетизам свакако захтевају мање напора. Али будућност наших градова зависи од онога шта ћемо ми допустити. Па шта ће бити? **МА**

Издаје:

Иницијатива Не да(ви)мо Београд

Редакција: Ана Виленица, Ана Џокић, Добрица Веселиновић, Дубравка Секулић, Жарка Радоја, Зоран Буквић, Ива Чукић, Карло Полак, Ксенија Радовановић, Љубица Славковић, Марија Родић, Марија Станковић, Марко Аксентијевић, Марко Мацура, Милица Лековић, Надица Перовић, Никола Рудић, Радомир Лазовић, Растко Новаковић, Сара Девић, Тамара Огњановић, Татјана Ивановић

За Не да(ви)мо Београд пишу: Бранислав Јовин, Борка Павићевић, Дара Џокић, Марчело, Ксенија Петовар, Зоран Кесић

Фото: www.kamerades.com, Милош Стошић и редакција

Карикатуре: Лука Тилингер

Последња страна:

www.njuz.net

www.camenzindbelgrade.com

Контакт: nedavimobeograd@gmail.com
nedavimobeograd.wordpress.com
facebook.com/nedavimobeograd

Ова лиценца дозвољава ремикс и прераде, као и некомерцијално коришћење дела, ако/док се правилно назначавача име аутора и ако се прерада лиценцира под истим условима.

Град духова на води

Ко ће живети у становима чија је просечна цена 400.000 евра?

Пројектом „Београд на води“ предвиђена је градња око 1.000.000 квадрата стамбене површине на простору Савског амфитеатра, а тако велики простор могао би да удоми око 18.000 људи и практично постане посебан град у оквиру престонице. Просечна квадратура од укупно 6.128 станова у том комплексу, колико их је предвиђено пројектом, биће комфортних 135 квадрата.

Како Београду недостаје велики број станова за све који у њему живе, овај податак не би много чудио. Оно што је запањујуће, међутим, јесте да ће цена једног од тих станова бити око 400.000 евра. Ако се има у виду да је просечна плата у Србији око 400 евра, може се закључити да је за један стан у комплексу „Београд на води“ потребно радити других 85 година.

Породица која зарађује, на пример, 1000 евра месечно, према грубој рачуници, морала би да ради за откуп стана у том комплексу 67 година јер банке не узимају за рате стамбених кредита више од 50 одсто зараде. Међутим, будући да се кредити за станове не издају на период у просеку дужи од 35 година, таква породица не би ни могла да крене у куповину стана у тој новој луксузној четврти.

Чак и када би се овај комплекс зидао у једном од развијених европских градова, рецимо у срцу Европске уније, у Бриселу, ни тада његови станови не би били мета обичног грађанина, чија је просечна зарада у Белгији 1.900 евра, односно - пет пута већа од оне у Србији.

Београд већ има једно насеље које, од како је изграђено, стоји празно - новобеоградски Белвил. Почетна цена квадрата у том насељу била је до 2.400 евра, а тада су сви могли бити распродати за, на пример, до 2.000 евра по квадрату. Сада им је цена око 1.600 евра по квадрату, а реална тржишна цена станова у тој четврти је око 1.200 евра.

У том европском граду, у којем је потражња за некретностима велика, и у којем је тржиште некретности у експанзији последњих година, цена квадрата у једној од најлуксузнијих четврти Волуве Сан Пјер креће се између 2.000 и 2.800 евра. Дакле, елитни станови у Бриселу коштају мање од елитних станова које српске власти и страни инвеститор планирају да изграде у центру Београда.

Не треба подсећати да је српска престоница далеко од тога да се може сматрати луксузним одредиштем какви су Монако, Ница или Монтекарло, а тиме се поставља питање ко ће куповати нове луксузне београдске станове, или зашто би их богати странци куповали у Београду када би по сличним ценама могли да купе такве апартмане на много привлачнијим дестинацијама.

Ови станови сасвим очигледно нису намењени домаћем становништву које

себи не може да их приушти, а то показује и чињеница да тренутно у Београду у неким елитним зонама града станови у новим зградама не могу да се продају ни по знатно нижим ценама. Неизбежно се намеће сумња да се ни део тих станова неће продати или ће се продати врло мало њих.

Премијер Александар Вучић, међутим, уверено је најавио да ће првог дана продаје станова у овом комплексу бити продато њих 2.000, и да ће „две, три хиљаде апартмана“ бити продато унапред. Званичници су исто тако изнели очекивања да ће станове пројекта Београд на води куповати углавном Арапи и Руси. И градоначелник Синиша Мали оценио је да ће око 80 одсто станова који буду изграђени купце наћи ван граница Србије. Неки извори укључени у тај пројекат навели су да се очекује да ће 20 одсто станова бити продато људима из Србије и још толико богатим Србима из иностранства, док ће остатак купити странци.

Чак и када би се сви станови у новом насељу распродали, како се оптимистично обећава - то би био град духова. Људи који би могли да их купе не би становали у „Београду на води“ него би можда дошли у Београд привремено, на пар недеља, а у центру престонице постојао би један сабласно празан простор.

ТМО РЛ

Просторни план подручја посебне намене предвиђа:

6128 ^{станова} просечне величине 135m²
400.000€ година просечних плата потребно за један стан 85

У граду “зврји” празно више од 100.000 квадрата пословног простора

Велики број простора већ дужи временски период не може да нађе ни купце, а ни закупце.

У центру Београда, према речима власника агенција за промет некретности и увидом у огласе који се баве некретностима, постоји више од 100.000 квадрата празног пословног простора.

Због кризе на тржишту некретности, изазване непостојећим привредним растом у земљи и стагнацијом продуктивности пословног сектора, велики број простора већ дужи временски период не може да нађе ни купце, а ни закупце. Осим у центру града,

очигледан је пад промета некретности и у осталим деловима престонице.

Додатни показатељ кризе са некретностима у граду су и неуспешни покушаји градске управе града Београда да, у неколико јавних надметања, прода више од 20 станова и неколико зграда које има у власништву. Наиме, иако су у понуди одличне локације (као што је зграда бивше “Беобанке” на Зеленом венцу), а цене изузетно повољне, за ове конкурсе влада веома слабо интересовање.

ДВ КР

фото Медиа Центар Београд

Зоран Кесић Постизборна кампања која траје

Један од мојих првих репортерских задатака, неке рецимо 1996. године на Студију Б, био је да направим анкету са суграђанима на питање “Мислите ли да ће Београд икада сићи на своје реке”.

О томе се, дакле, као и о метроу, увођењу канализације у многе делове града, измештању зоолошког врта, решавању проблема “картон” насеља и многим другим темама расправља већ деценијама. Помињу се могућа решења и велики планови најчешће током предизборних кампања. Касније некако замре прича о томе. Овога пута је међутим другачије. Избори су били и прошли, а мени се чини као да кампања никада није ни престала. Наравно да бих био срећан да Београд добије нешто чиме би се могао поносити. Рођени сам Београђанин и волим свој град.

Ипак, не могу да се отмам утиску да је прича о “Београду на води” само део те постизборне кампање која траје. Можда сам само скептичан због неспособности ранијих градских, па и државних власти и волео бих да ме чињенице демантују.

Нити сам архитекта, нити урбаниста, али чујем да стручњаци имају озбиљних примедби на план овог пројекта. Од недавно постоји и емисија “Београд на води”, па мислим да би било упутно отворити јавну расправу експерата који би коментарисали оно што намерава да се гради, критиковали постојећа решења, нудили боља, објаснили нама лаицима шта се планира, како и зашто. Просто, у заједничком је интересу да амбициозан пројекат попут овог оправда амбиције и власти и нас грађана. И Арапа.

Након 24. годишње конференције Међународне мреже за урбани развој и акцију (ИНУРА), одржане у јуну 2014. године у Београду, чланови те групе су, у писму које преносимо у целости, из неколико углова изнели своје виђење развоја београдског приобаља, као и ризика и могућих последица које он може имати по град.

Ми смо група од 50 научника и стручњака за урбани развој и планирање из разних делова света, која је посетила Београд поводом 24. годишње конференције наше Међународне мреже за урбано истраживање и акцију (ИНУРА). Имамо богато искуство у раду на пројектима развоја приобаља у градовима попут Лондона, Амстердама, Хамбурга, Барселоне, Бостона, Њујорка, Торонта, Ванкувера, Хонг Конга, Сиднеја и Мелбурна.

надокнаду и услове рада. Међутим, објекти чија се изградња предвиђа на приобаљу упућују на то да ће се већина понуђених радних места заправо односити на краткорочне, слабо плаћене послове на грађевини и у услужним делатностима. Садржај овог важног подухвата могао би бити далеко разноврснији и пре свега одговорити на стварне потребе града и грађана. Земљиште дуж Саве има велику потенцијалну вредност. Његово давање у дугорочни закуп приватним компанијама за малу или никакву надокнаду донеће мало користи грађанима Београда. Уз то, две стотине милиона евра јавних средстава намењених рашчишћавању Савског амфитеатра представљају вероватно тек мали део огромних издатака на терет државе који прате овакве пројекте. Чини се да постоји много бољих начина да се ова средства употребе, као и да се ово подручје искористи на начин који би

Еколошке последице нису узете у обзир

Представљени предлог, чини се, занемарује деликатну еколошку равнотежу савског приобаља. У времену озбиљних климатских промена, у подручју које је ионако склоно поплавама, нема много смисла градити дуж обала реке, а да претходно није пажљиво испитана припремљеност и прилагодљивост терена за случај повећања водостаја.

У прошлости се већ дешавало да се изградњом на приобаљу уништи локална екологија, истисне локално становништво, а отворени јавни простори учине недоступним. Технологије за прилагођавање климатским променама и приступи решавању проблема негативног утицаја развоја приобаља на животну средину убрзано се развијају. Ово би могла бити прилика да Београд примени нов и узбудљив приступ у планирању развоја својих обала.

вање земљишта и његову продају или давање у закуп већем броју инвеститора – од великих компанија, до малих предузетника и локалних заједница. На овај начин подстичу се иновативни локални и окружењу примеренији архитектонски стилови у планирању великих пројеката и осигурава разноликост у форми и употреби изграђених објеката. Такав приступ за узврат омогућава да се унутар ширег, глобализованијег контекста остваре могућности за развој на локалном нивоу.

Партиципативни приступи планирању се унапређују и усавршавају како би гарантовали боље исходе. Уз ангажовање локалних заједница и знања, резултати пројекта су не само значајно побољшани већ остају и у локалном власништву, што читавом процесу даје додатни легитимитет. Такав приступ би и развој београдског приобаља учинио плоднијим.

▶ Мега пројекти су увек осетљиви на флукуације тржишта. Поверавање читавог пројекта једном инвеститору само повећава тај ризик: уколико компанија постане финансијски неодржива, Београду ће остати недовршени развој на овој централној локацији.

Међународна стручна јавност упозорава

Поводом мегаломанског пројекта „Београд на води” који је премијер Србије прогласио пројектом од значаја за државу, реаговала је Међународна мрежа за урбано истраживање и акцију - ИНУРА

Веома смо импресионирани јединственим квалитетима Београда, а посебно компактношћу и разноликошћу његових градских простора. Веза града са водом могла би се обогатити пажљивим развојем области између центра и реке Саве. Јасно нам је да је пројекат „Београд на води” иницијатива која води управо ка остварењу те везе и поздрављамо ту тежњу. Међутим, видели смо и проучили планове и осећамо потребу да пренесемо нашу озбиљну забринутост поводом самог предлога пројекта.

Економски ризици су велики, а добит за Београд мала

„Београд на води”, како је тренутно осмишљен, носи изузетно високе ризике. Пре свега, мега пројекти су увек осетљиви на флукуације тржишта. Поверавање читавог пројекта једном инвеститору само повећава тај ризик: уколико компанија постане финансијски неодржива, Београду ће остати недовршени развој на овој централној локацији. Укључивањем већег броја инвеститора могао би се барем ублажити овај ризик.

И сама очекивања у вези са потенцијалним инвеститором *Eagle Hills* су нереална. Предлог пројекта предвиђа изградњу двеста нових зграда, али је економски контекст такав да само они објекти који спадају у тзв. „прву А фазу” пројекта имају изгледа да евентуално буду изграђени: две стамбене зграде, два хотела, кула-облакодер и „највећи тржни центар на Балкану”. Овакав приступ не може бити оправдан све док је сувише велика вероватноћа да ће ове структуре остати непродате и изоловане на рашчишћеном терену, недоступне јавности све док се вредност земљишта и интересовање купаца не повећа.

Обећања о економској добити кроз отварање нових радних места на пословима пројектовања, изградње, одржавања и управљања траже гаранције да ће бити коришћени локални ресурси и упошљавање локална радна снага, и то уз адекватну

био прикладан економском, друштвеном и еколошком контексту.

Планови су стереотипни и ексклузивистички

У мало вероватном случају да се предлог пројекта заиста и реализује, актуелни план предвиђа генерички пејзаж испуњен хладним и отуђеним пословним, стамбеним и трговинским објектима. Оваква елитистичка формула „мешовите намене” лишена је сваке друштвене, економске и културне разноликости. Реч је о стереотипном, корпоративном моделу који занемарује локалне потребе у области становања и рада и нуди врло ограничен спектар могућности за производњу и потрошњу.

Највеће атракције које Београд пружа нераскидиво су повезане са његовим становницима и културом. Људи су ти који насељавају градске улице и креирају просторе који Београд чине тако препознатљивим и пуним могућности. Њихово искључивање из процеса планирања и пројектовања градског приобаља не само да је неправедно – и стога опасно – већ се њиме пропушта и идеална прилика да се упосле и искористе највитаљнији ресурси града.

Савремена пракса укључује локалну заједницу и користи напредне механизме

Међународна пракса и стандарди којима се настоји обезбедити што боља и шири искоришћеност градског приобаља, из дана у дан се усавршава. Финансијски аранжмани намењени изградњи еволуирају у смеру механизма који штите јавни интерес и обезбеђују да се зарада остварена од употребе јавне инфраструктуре враћа у градски буџет. Та јавна средства се потом користе како би се осигурао већи степен користи за локалну заједницу.

Локалне самоуправе данас користе софистициране методе урбанистичког планирања, које подразумевају и пажљиво уситња-

Прилика за развој пројекта који заиста подстиче глобалну машту

Уколико Србија жели да побољша свој економски положај кроз изградњу Београда, она мора обезбедити адекватну процену вредне локације и локалних потреба. Ако нација жели да позове свет у своје културно и друштвено средиште, она мора учинити више од планирања уобичајеног развоја лишеног сваке посебности карактеристичне за Београд.

Уместо прављења стереотипног пројекта са нејасним бизнис планом (где су обавезе државе у овом тренутку далеко веће од обавеза које је преузео инвеститор), овај подухват би требало реализовати корак по корак, уз примену највиших локалних урбанистичких стандарда и уз највећу могућу транспарентност. Пројекат мора узети у обзир локалне економске прилике, постојеће урбано ткиво и употребу ове централне градске зоне. Он мора обезбедити учешће локалног становништва и препознати потребу за еколошком обновом и одрживошћу, и не сме поклекнути пред очекивањима корпоративног урбанизма, који са подједнаким презиром одбацују и урбанисти и грађани широм света.

Уколико „Београд на води” тежи постизању одрживог успеха, он мора пројектовати потребе и тежње града на глобалну позорницу, а не претварати једну од највреднијих градских локација у продужетак безименог глобалног предузећа.

Корист мора бити на страни Београда. Желимо вам све најбоље.

Међународна мрежа за урбано истраживање и акцију (ИНУРА)

ИНУРА мрежу (INTERNATIONAL NETWORK FOR URBAN RESEARCH AND ACTION) чине универзитетски професори, активисти, истраживачи и представници локалних власти из целог света који се баве урбаним развојем градова. Теме којима се мрежа бави јесу велики пројекти урбане обнове, урбана периферија, пројекти које покрећу и воде локалне заједнице, саобраћај и транспорт у градовима, тржиште рада, „уради сам” култура, и питања социјалног становања. Више о мрежи: www.inura.org

Голф парк на Срђу (Дубровник):

Како је суд оборио пројекат од националног значаја

Дубровчани одбранили град од насртаја инвеститора и корумпираних политичара.

Просторни план уређења Дубровачко-неретванске жупаније незаконито је повећао обухват голф парка на брду Срђ повише Дубровника са 100 на 310 хектара, одлучио је Виши управни суд Хрватске крајем 2014. године, чиме је цео пројекат тог голф-центра доведен у питање.

Захтев за преиспитивање одлуке поднео је 2006. неколико невладиних организација из Дубровника које ће убрзо након тога направити иницијативу Срђ је наш (СЈН). Вест је, након осам година чекања, изненадила и активисте и инвеститоре, који су само кратко прокоментарисали да су све радили у складу са законом.

„Пресуда Вишег управног суда је потврдила оно што су грађанске удруге у иницијативи СЈН и чланови Друштва архитеката тврдили годинама: повереник Санадерове Владе је незаконито мењао Просторни план уређења. Овом пресудом се поништава правни темељ на којем би се могла темељити грађевинска или локацијска дозвола за пројект голф парка на Срђу. Док новом одлуком Дубровачко-неретванске жупаније не буде законито утврђен обухват голфа на Срђу, пројект голф парка је запео на 100 хектара, колико 2006. није било довољно мешетарима земљиштем. Пресуда је крунски доказ да је, док политичке елите с мешетарима одрађују послове, посао правосуђа да гледа у другу страну“, каже координатор иницијативе Срђ је наш, Ђуро Цапор.

Пројекат голф-центра на Срђу већ годинама се кроз медије провлачи као један од најконтроверзнијих просторних пројеката у Хрватској. Бивши премијер Хрватске Иво Санадер, који се налази у затвору под низом оптужби за корупцију, прогласио га је пројектом од националног значаја, а тадашња градоначелница, такође из ХДЗ-а, продавала је земљу на Срђу два пута испод тржишне цене. У то време су берачи мајчине душице (на суду тужећи непознате власни-

ке земље који су преминули пре 100 година) добијали хектаре на Срђу које би продавали инвеститору.

„Док су грађанска удружења чекала пресуду, инспекције Министарства просторног уређења и грађевине - било Санадерове било Милановићеве Владе - тврдили су да је све уредно и спроведено у складу с законом. У исто време министри Милановићеве владе уверавали су у исправност документације дубровачку и хрватску јавност уочи референдума о Срђу, као и чланове комисије за Студију утицаја на околину. Нико данас те министре не позива на одговорност због незаконитих налаза инспекција и не-одговорних и лажних изјава“, каже Цапор. Он подсећа да је државни секретар за управу Антун Паларић, који је 2006. издао потврду да се план могао мењати, награђен местом судије Уставног суда.

„ДОРХ не проверава, ни након правоснажне судске пресуде против Одлуке повереника, како је било могуће одбацити казнене пријаве које су упозоравале на очито кршење закона“, наводи Цапор.

Фото Иван Ивчевић-Бакулић

У Паризу одбачен план за изградњу новог небодера

Градско веће Париза одбацило је у новембру спорни пројекат за изградњу небодера високог 180 метара, какав у престоници није грађен у последњих 40 година, од како је уведена забрана на градњу високих зграда.

Градоначелница Ен Идалго, која ватрено подржава тај пројекат, најавила је борбу називајући одлуку већа незаконитом, а коначну одлуку о овом спору донеће суд. Тространа пирамидална кула „Троугао“ у близини Версајског парка, била би центар с пословним просторима, а његова изградња омогућила би, како су најавили приватни инвеститори, отварање 5.000 радних места.

Париз је ограничио изградњу зграда виших од 37 метара после полемике 1973. око градње куле Монпарнас високе 210 метара, која доминира градском панорамом.

Истраживања јавног мњења, међутим, показала су да више од 60 одсто Парижана не подржава изградњу тог небодера, сматрајући да не нуди ништа оригинално и да се не уклапа у културно наслеђе града.

Берлински бирачи одбранили парк Темпелхоф

Гласачи у Берлину одбацили су крајем маја планове градских власти за развој бившег аеродрома Темпелхоф, који ће тако за сада остати зелена површина, омиљени јавни парк у центру града, величине њујоршког Централ парка. Аеродром, који је био симбол пробијања совјетске блокаде града, затворен је 2008, а пошто је поново отворен за употребу 2010, убрзо је постао важно место рекреације на отвореном - његове писте се користе за трчање и вожњу на роле-рима или бициклима, травњаци за сунчање или пикник, а лети је место одржавања фестивала пуштања змајева.

Берлинске власти прошле године предложиле су изградњу око 4.700 станова, пословног и трговинског простора, али и велике јавне библиотеке и спортске терене, који би се простирали на око 20 одсто површине Темпелхофа.

Плановима градских власти, међутим, успротивила се иницијатива грађана 100 одсто Темпелхофа покренута у околним четвртима, која је прикупила више од 185.000 потписа, (10.000 више од потребних) за покретање референдума ради очувања те површине као парка.

Током кампање, властима се замерало и да планови за изградњу нису довољно транспарентни, а на изјашњавању у мају око 65 одсто бирача у Берлину их је одбацило, док их је подржало само 19 одсто њих.

Осим очувања Темпелхофа као парка, референдумом је изгласано и сађење дрвећа и постављање додатних клупа и јавних тоалета прилагођених за употребу старијим грађанима и посетиоцима са инвалидитетима.

Фото Зелена акција

► Пројекат голф-центра на Срђу већ годинама се кроз медије провлачи као један од најконтроверзнијих просторних пројеката у Хрватској. Пресуда Вишег управног суда доказује да су свих ових година активисти водили праведну борбу. Остаје питање одговорности за корупцију и безакоње политичара који су покушавали да пројекат спроведу.

дарни Дубровачки договор, како би могли изгласати Урбанистички план уређења који је, тада се мислило, ставио тачку на голф-центар и дао инвеститорима коначно право да крену да граде огромна апартманска насеља на простору који је 20 пута већи од Старог града. До јануара 2015. инвеститор није почео са радовима.

„Највећи успех чланова Иницијативе СЈН и грађана Дубровника јесте то да су успели разоткрити слогу левице, деснице, либерала, фашиста и криминалаца који су од 2006. прикривено, а од 2013. отворено у голф коалицији у градском већу названој Дубровачки договор бранили интересе мешетара земљиштем“, појашњава Цапор.

Неколико пројеката голф паркова у Хрватској, које је покренула власт у време ХДЗ-а, а наставила форсирати и СДП-ова власт, оборено је, захваљујући деловању локалних грађанских иницијатива. Дубровник чека ванредне локалне изборе, на којима учествује и део активиста који су се политички активирали у оквиру листе „Срђ је Град“. Ова пресуда доказује да су свих ових година водили праведну борбу.

„Она је истовремено и неугодан подсетник на то да дубровачки политичари годинама подржавају корупцију и безакоње“, закључује Цапор.

ЖР

Урбанистички планови промењени, а одговорни нестали

Институције, иницијатори урбанистичког хаоса који ће се тек осетити у главном граду, престале да постоје

Најпре је одлуком Привременог већа града Београда, 18. априла 2014. године, инициран процес промена Генералног плана тј. „урбанистичког Устава“ Београда.

Није тада било важно што ова одлука надиласи вршење „неодложних послова“ којима Привремено градско веће има (искључиво) мандат да се бави - план је убрзано промењен и поред негодовања стручне јавности. Затим је формирана званична Градска скупштина, изабран градоначелник и Привремено веће, заједно са својом одговорношћу је тиме престало да постоји.

Касније смо, по сличном сценарију, остали и без Републичке агенције за просторно планирање која је била носилац израде Просторног плана за „Београд на води“. Агенција није дочекала да план буде усвојен - укинута је изменама Закона о планирању и изградњи, почетком децембра 2014. године, оставивши више од 500 грађана и институција да чекају званичан одговор на примедбе које су претходно поднели.

Овакво укидање институција које су покренуле и биле одговорне за један од прокламовано највећих пројеката у новијој српској историји, даје нам повод за сумњу у озбиљности пројекта и компетенцију његових налогодаваца и извршилаца.

Изгледа да два пута ништа резултује плановима по инвеститорској жељи и ничим за јавно добро.

БРАНИСЛАВ ЈОВИН, руководилац пројекта „Метро Београд“ (1973-1982 и 1986-2002)

Легализација Макете “Београд на води”?

Супротно свакој логици и правилима, планови се подређују инвеститорској макети (уместо обрнуто)

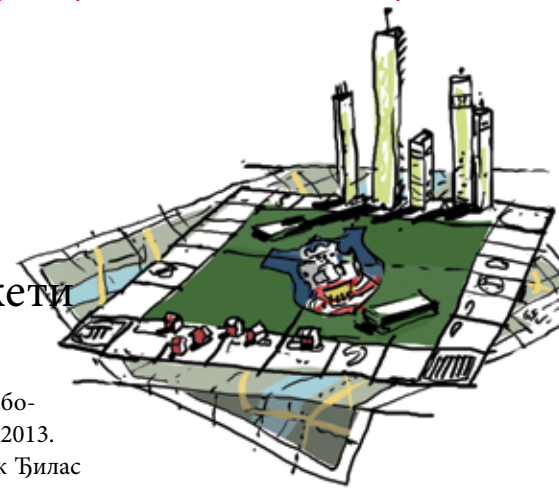
Београду се 1985. „догодила“ једна легализација. Све је почело 4. новембра 1982. када је председник ИО Радоје Стефановић, прогласио планове и пројекте Београда са Метро-системом (израду је шеснаест година, 1967-1982. организовала и финансирали Скупштина града) за „срамоту Београда“; када је „Самодопринос 1982“ (200 милиона долара) списан у ширење мреже ускоколосечног трамваја из 19. века, назван „Трамвај за 21. век“; када су, по налогу председника ИО, мр Мирка Радованца и 27 дипл.саоб.инжењера, написали „Измене и допуне“ Генералног плана из 1972; кад су урбанистичке одреднице Метро-система замењене ретроградним аутомобилско-трамвајским... Од 31. јануара 1985. када је Скупштина града усвојила „Измене и допуне“ - нелегални („на дивљака“) изграђен „Трамвај за 21.век“ постаје - легалан!?! А последице ове „легализације“ су - да је Београд данас највећа аутомобилско-трамвајска паланка Европе!

Према тексту „Београд на води није цунгла небодера“ (ПОЛИТИКА, 5.10.2014), Београду ће се „догодити“ и друга легализација. Све је почело пред Изборе за градоначелника Београда 2012. - када је инжењер из Раковице, Срђан Рупар, по налогу СНС, урадио 3Д анимацију дела Савског амфитеатра од Бранковог до старог Железничког моста са 76 објеката пословно-стамбене намене распоређених у 26 малих блокова названа - „Београд на води“ - окосница изборне кампање Александра Вучића, кандидата СНС за градоначелника Београда 2012... Иако је „Београд на води“ здушно подржао бивши градоначелник Њујорка

Рудолф Ђулијани - Вучић је те изборе изгубио!.. Али, када је августа 2013. било извесно да ће градоначелник Ђилас бити смењен - А. Вучић, тада ППВ Србије, понудио је свом пријатељу из УА Емирата, Мухамеду Ал Абару да реализује „Београд на води“... Јануара 2014. у влади Србије, промовисане су фотографије макете „Београда на води“ - задржани су Рупарови „мали блокови“; број пословно-стамбених објеката повећан на 146 од којих је 26 са 24 до 32 спрата; непосредно уз обалу је највећи тржни центар у овом делу Европе (200.000 квадрата) и нови симбол Београда „Кула Београд“ висока 160 метара... Влада Србије је фотографије макете „Београда на води“ - два милиона квадрата пословно-стамбене намене, које пријатељ Србије, Мухамед Ал Абар, намерава да изгради и рентири - прогласила за „пројекат од националног значаја“ (!?).

Влада Србије је фотографије Макете „Београда на води“, два милиона квадрата пословно-стамбене намене, које пријатељ Србије, Мухамед Ал Абар, намерава да изгради и рентири - прогласила за „пројекат од националног значаја“ (!?).

Тек тада су Београђани видели (на телевизији) фотографије макете „Београда на води“. Стручна јавност је одмах реаговала и упозорила: урбанистичко решење средишњег дела Савског амфитеатра - мора бити засновано на урбанистичким параметрима ГУП-БГД-2021. И то: У приобалном

појасу (ширине 300 метара) дозвољена је изградња објеката јавне намене; у појасу (ширине 200 метара) уз Савску улицу и четвороколосечну Станицу градске железнице дозвољена је изградња пословне намене са индексом изграђености до 1: 3, ограничене спратности и једног паркинг места са 50 квадрата површине... Према три послератна ГУП-а - није планирана изградња стамбених објеката... На ово упозорење реаговао је, тада председник Привременог органа Града, др Синиша Мали: Уместо да се макета „Београда на води“ усклади са условима ГУП-а, преседник ПО тражи од градских служби да се све одреднице ГУП-а које спречавају реализацију „Макете“ - бришу!.. А др Небојша Стефановић, директор Урбанистичког завода, са „111 инжењера завода, за само два месеца изнедрио“ је - Просторни план подручја посебне намене - први званичан документ о „Београду на води“. Када, после Јавног увида, Скупштина града усвоји „Просторни план“ - нелегално урађена Макета „Београда на води“ ће, као Трамвај 1985, постати - легална!!! А последице ове „легализације“ биће - уместо да најлепши део Савског амфитеатра припадне свим Београђанима - ту ће се башкарити становници 6.128 ексклузивних станова и 40.000 аутомобила (то је 100 подземних гаража у Пионирском парку!) јер градски чиновници нису избрисали одредницу ГУП-а о паркирању.

Текст је објављен у Политици од 10. октобра 2014. године

Хаос и у хијерархији планова

Многе процедуре у планирању прекршене су због пројекта, а доношење просторног плана за урбано подручје само је једна од њих

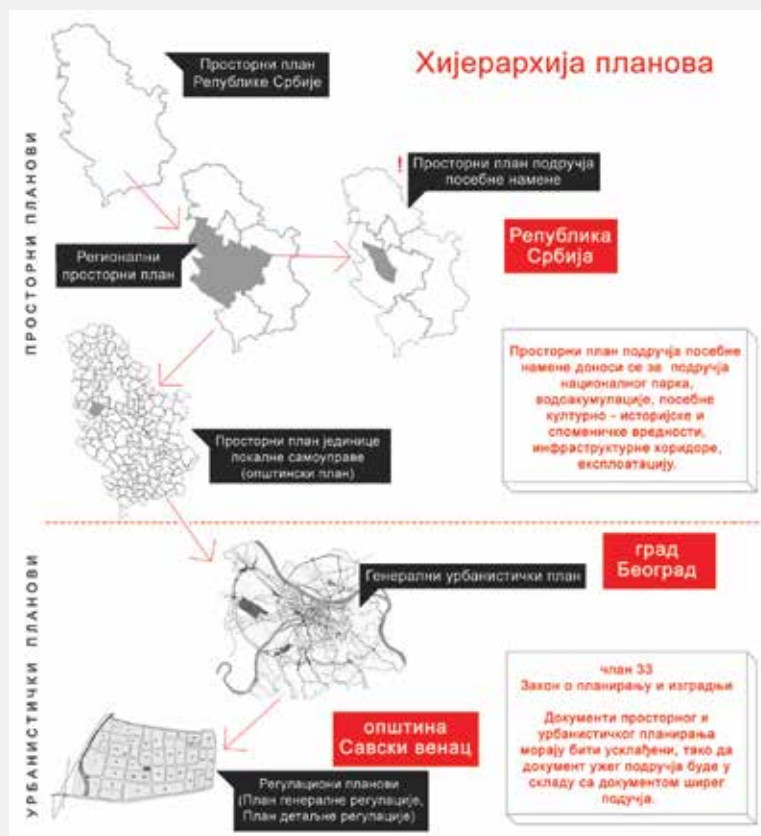
Општа документа из области просторног и урбанистичког планирања деле се на планска документа - просторне и урбанистичке планове; документа за спровођење просторних планова и урбанистичко-техничка документа.

Просторни планови могу бити: (1) Просторни план Републике Србије, (2) Регионални просторни план, (3) Просторни план јединице локалне самоуправе и (4) Просторни план подручја посебне намене, док се урбанистички планови деле на (1) Генералне урбанистичке планове, (2) Планове генералне регулације и (3) Планове детаљне регулације.

Основна разлика између просторних и урбанистичких планова је у томе што се урбанистички планови баве уређењем урбаних насеља - градова, општина у ужем смислу, њиховом унутрашњом организацијом, док се

просторни планови баве генералним уређењем простора у целини и где се помнута насеља разматрају само као један од елемената у дефинисању просторног развоја целокупног простора у обухвату плана (државе, региона, карактеристичне целине...). Просторни планови се, на већини територије која поседује периурбани или рурални карактер, спроводе непосредно, док се за урбане територије на којима у постојећем стању има неких облика људских насеља најчешће може очекивати спровођење путем израде урбанистичких планова.

Нови Закон о планирању и изградњи, Влади Републике Србије даје овлашћење да без образложења наложи израду Просторног плана подручја посебне намене, а који одмах након израде и усваја без скупштинске расправе.

Дара Џокић, глумица
Накарадни
мегалополис

Урбанизам се бави уређењем и проучавањем насеља и планирањем њиховог развоја. За основни циљ има да обезбеди квалитетан живот људи у изграђеној средини. Може се сагледавати теоријски, филозофски, футуристички и романтично. Може се промишљати, чак и тежити ка идеалу и утопији.

Са практичне стране, у урбанистичкој пракси се израђују планови, пратећи одређене процедуре и користећи се законима и правилницима. Понекад оквири утврђених правила не дају довољно могућности да се потпуно изрази визија развоја града. Одређене ситуације је тешко уклопити у предвиђене норме, поготово ако се тежи променама и новим идејама. Измене тих одредби и закона ипак јесу могуће, али је важно да оне не воде уназађивању у име напредовања. Наравно, уколико визија уопште и постоји.

▶ Простор је ограничен ресурс и грешке које настану су дугорочне, уклесане у окружење у којем живимо. Планирати се мора промишљено и савесно, а не по диктату инвеститора.

Недостатак визије је одавно постао доминантан проблем урбанистичког планирања. Иако планови нису филозофска дела, већ служе да дају јасне смернице уређења и функционисања простора кроз различите аспекте, недостатак визије и немогућност или недостатак жеље да се сагледају дугорочније одрживе идеје доводи праксу у циклично преиспитивање, у брзоплето решавање акутних, а занемаривање хроничних проблема. Последице, и њихово нерешавање.

Јасно је да се не може уређивати и градити без новца - то је опште место. Уколико новца у држави недостаје, морају се пронаћи појединци или групе која ће уложити новац да би се било шта градило. На-

УРБАНИЗАМ И ИНВЕСТИТОР

На шта мислиш када кажеш урбанизам?

Мењање планова, па чак и закона, зарад интереса појединаца или одређене групе указује на неуређену државу и игнорисање јавног интереса и грађана. На крају профит односи појединац, а ризик сноси град.

равно да не постоји урбанизам без инвеститора. То је проста једначина.

Када се укључе сложене потребе функционисања града и друштва, јавног интереса и интереса инвеститора, једначина међутим постаје сложенија. Добија се више непознатих, али и више решења. У пракси, реалном свету, уколико неко понуди да уложи новац у изградњу града, то је ретко из чисто алтруистичких разлога. Смислено је да тај неко, инвеститор, очекује повратну добит. У томе се и огледа снага урбанизма - у решавању сложене једначине и усаглашавању свих тих комплексних потреба и интереса. Одбацивање критика о лошој повезаности инвеститора и урбанистичког планирања тврђом да без инвеститора нема урбанизма је претерано поједностављење, банализовање лоше урбанистичке праксе.

Инвеститори су потребни, али се закони не могу кршити и мењати да би се прилагодили свакоме од њих. Правила постоје да би усмерила, уредила, дала реалне могућности и требало би да важе за све, а не да се мењају ради појединачних интереса. Мењање планова, па чак и закона, зарад интереса појединаца или одређене групе указује на неуређену државу. То превазилази питање струке, јер није игнорисана само стручна анализа и мишљење. Игноришу се јавни интерес и грађани.

Задатак је законодаваца и политике планирања да пронађу добре начине управљања земљиштем, коришћења јавних површина, као и моделе јавних и приватних улагања (притом, јавно-приватно партнерство код нас још увек делује као нова играчка у невештим рукама).

Свака криза у себи носи и прилику. Време транзиције и опште беспарице може да се искористи и да се застане, размисли и да се направе здраве стратегије како даље. Када је ситуација таква да мора мање да се дела, може више да се мисли. Зарад будућих дела. Добро планирање, које неће бити пуки полигон манипулације, већ ефикасна координација институција, струке и инвеститора, могућа је и ствар је (политичке) воље. Урбанистичке планове треба да израђују савесни стручњаци, али не по диктату инвеститора, већ по правилима струке и у складу са законима, које, уколико не ваљају, треба мењати и унапређивати, а не

▶ Закони се не могу кршити и мењати да би се прилагодили сваком инвеститору. Правила постоје да би усмерила, уредила, дала реалне могућности и требало би да важе за све, а не да се мењају због појединачних интереса.

Сматрам да је то потпуно лоша и накарадна идеја. У финансије нећу да улазим, али могу да говорим као грађанка и неко ко је рођен у овом граду: претварање огромног кварта у мини Дубаи или Њујоршку четврт, са претенциозним, мегаломанским солитерима и луксузним зградама, у граду који болује од непланских грађења и упропашћавања, потпуно је неприхватљиво.

Београд има свој шарм и лепоту, и ја га необично волим. Чини ми се да паметни људи чувају свој град онаквим какав јесте. Све оно што се гради у будућности треба да се наслони на традицију и историју и да живи у деценијама и вековима испред нас. Ми патимо од болести да све морамо из почетка, да ништа није било пре нас, све почиње од нас, те тако и овај накарадни мегалополис личи на то.

Београд нема решена витална питања и пати због тога. Нема решен метро, паркинг, одржавање зграда, има огроман проблем са смештајем Рома и бескућника... И у целом том контексту правити овакво нешто, да поновим, потпуно је неприхватљиво. Наравно да смо сви чекали да тај Београд сиђе на реку, да се пруга измести јер мислим да јој није место ту, али најмање мислим да сад то треба почистити, залепити неки бетон, метал и стакло...

Коме би то припадало? Ко би ту живео? За кога се гради тај бизнис центар? Све је то један извучени зец из шешира.

▶ Одбацивање критика о лошој повезаности инвеститора и урбанистичког планирања тврђом да без инвеститора нема урбанизма је претерано поједностављење, банализовање лоше урбанистичке праксе.

кршити или уназађивати. Комисије које их усвајају би требало да чине непристрасни појединци, са искуством у изради планова и из више комплементарних струка.

Простор је ограничен ресурс и грешке које настану су дугорочне, уклесане у простор у којем живимо. Планирати се мора опрезно и промишљено.

У контексту уређења града, однос државних институција и инвеститора је компликован и одговорност је многострана, али брига за град и будући развој би требало да нам буде заједничка. **МС**

Хронологија националног значаја

Протекла година прошла је у знаку силовања процедура, кршења закона и свеопште бахатости власти, али и протеста, примедби стручне јавности и формирања отпора девастирању градског ткива и јавних финансија.

Јануар/фебруар/март – Припрема терена.

Управо житељи овог подручја постају прве жртве пројекта у процесу припреме терена. Пре свега радници железнице и њихове породице, који више деценија живе у радничким баракама и кућама, почињу да се деле на „легалне“, којима се о трошку града додељују станови на периферним локацијама, и „нелегалне“, оне којима ће стамбено питање бити само привремено решено, после чега ће бити препуштени самима себи.

Упоредо је расписан конкурс за измештање аутобуске станице на Нови Београд и започети су преговори око измештања Железничке станице у Прокоп. Почетком 2014. почиње измештање и уклањање возних шина са локације.

11.3.2014 - 27.6.2014. – Реконструкција зграде Геозавода и маркетиншка кампања.

Поред брендираних аутобуса и трамваја, серије билборда (по целој Србији) и ТВ реклама, ради се на реконструкцији зграде Геозавода са циљем прављења првог промотивног центра пројекта „Београд на води“. У обновљеној згради у јуну 2014. изложена је макета пројекта, реконструисан изглед једног стана и отворен елитни ресторан. Инвеститор је на конто уложеног новца за реконструкцију зграде, а под нејасним условима, добио 6.000 квадратних метара на пет година коришћења, односно бесплатни пословни простор на прве три године. Уочи отварања промотивног центра, дуж Карађорђевог улице и Савског шеталишта постављено је пар стотина јарбола са заставама „Eagle Hills“ и „Belgrade Waterfront“ којима су блокиране пешачко-бициклическе стазе и паркинг места. Одговори које је Иницијатива добила од надлежних институција, захтевајући информације од јавног значаја за све наведене интервенције, упућују на повреде процедура и ретроактивно добијање дозвола којим се излази у сусрет захтевима инвеститора.

Истовремено, на фасаду Железничке станице постављен је огроман билборд са 3Д рендером, којим се симболички најављује измештање железничке станице као највећег инфраструктурног захвата на локацији.

12.3.2014. – Сајам некретнина у Кану.

У оквиру предизборне кампање представљен је мастерплан пројекта „Београд на води“ на међународном сајму некретнина МИПИМ у Кану. На светској премијери, на штанду компаније „Eagle Hills“, пројекат је представио члан Привременог већа града, будући градоначелник Београда, Синиша Мали.

16.3.2014 – Парламентарни избори.

Вандредни републички избори на којима побеђује Српска напредна странка.

24.6.2014 – Трибина: Куда води Београд на води?

У оквиру 24. ИНУРА међународне конференције, организована је трибина „Куда води Београд на води?“ на којој се први пут јавно говори против пројекта. Пред 300 људи који су напунили салу Културног центра Београда, говорили су међународни стручњаци из области стратешких и мегаломанских развојних пројеката, као и домаћи представници из Друштва архитеката. Као резултат ове конференције и трибине, састављено је писмо јавности у којем се упозорава на штету коју пројекат може да нанесе, објављено на сајту Пешчаника 31. јула 2014. године. (цело писмо на страни 4)

ЈАНУАР

ФЕБРУАР

МАРТ

АПРИЛ

МАЈ

ЈУН

18.4.2014. – Одлука о изради измена и допуна Генералног плана Београда 2021.

3.6.2014. – Одлука о изради Просторног плана подручја посебне намене за потребе пројекта „Београд на води“.

Измене и допуне Генералног плана Београда 2021.

Хиљаде примедби стручне јавности, протести грађана и потпуно игнорисање налогодаваца обележили процес.

18.4.2014. – Одлука о изради измена и допуна Генералног плана Београда 2021.

Иако се ингеренције Привременог органа града Београда односе на одлуке у вези са текућим пословима и функционисањем града, овај орган усвојио је Одлуку о изради измена и допуна Генералног урбанистичког плана града Београда и Одлуку о престанку важења Студије високих објеката Београда. Ове одлуке донете су у складу са припремама за почетак изградње „Београда на води“, а подразумевале су стварање правног оквира у интересу инвеститора и његове економске добити. Нови оквир омогућава фрагментарно планирање града, у оној мери у којој за то постоји приватни интерес; узурпацију и приватизацију јавног градског простора; укидање одлучивања о начину развоја градског центра, искључујући категорију конкурса за стручну и општу јавност, као и арбитрарне измене парцела резервисаних за јавне намене, односно оних на којима се већ налазе јавни објекти, споменици културе, легати и други објекти од јавног интереса.

4.7.2014 – Колективно писање и подношење примедби.

У Културном центру Рекс на позив Иницијативе Не да(ви)мо Београд окупило се око стотинак стручњака и грађана како би заједно написали примедбе на измене и допуне ГУП-а. Примедбе су се односиле: на поштовање просторне целине леве и десне обале Саве;

на институцију конкурса као могућности да стручна и општа јавност учествују у одлучивању о развоју градског центра; на транспарентности и јавном увиду у понуђена решења; на очување визура и амбијенталних целина; на онемогућавање узурпације и приватизације јавног градског простора; и на решавање проблема саобраћајне инфраструктуре. До 9. јула, дана истека рока за подношење примедби, поднето је њих преко 2.000. Комисија за планове одбила је да прихвати примедбе грађана и стручне јавности, и уз неколико симболичних измена приступила усвајању плана.

22.7.2014 – Протест на Јавној седници Комисије за планове.

На јавној седници поводом измена и допуна ГУП-а било је присутно око 200 грађана. У току шесточасовне седнице, присутни грађани аргументовано су реаговали на кршење урбанистичких регулатива и прописа, Закона о планирању и изградњи, Устава РС и међународних декларација и повеља.

19.9.2014 – Усвојен нови Генерални урбанистички план Београда на седници Скупштине града.

У току заседања скупштине, чланови иницијативе „Не да(ви)мо Београд“ су, у знак протеста и неслагања са одлуком, у сали развили транспарент „Стоп инвеститорском урбанизму“ и покушали да присутне посланике опомену на катастрофалне последице по град које ће ове измене направити.

9. 7. 2014 – Основано предузеће „Београд на води“. Влада Републике Србије оснива предузеће „Београд на води“ на чијем челу је Александар Трифуновић, а са седиштем у згради Геозавода.

25.7. 2014 – Измене Закона о планирању и изградњи. Одбор за привреду и финансије усвојио је Нацрт закона о изменама и допунама закона о планирању и изградњи.

30.7.2014 – Саванова – Кафић од националног значаја.

Врхунац кампање управо представља изградња првог (привременог) објекта у оквиру пројекта „Београд на води“ регистрованог као

промотивни штанд на Савском кеју у виду ресторана Саванова у приватном власништву. Одговори које је Иницијатива добила од надлежних институција, упућују на повреду процедура (категорију Штанда важећи Закон о планирању и изградњи не познаје). Свечано отварање очекивано у фебруару 2015. године, одложено је.

22.10.2014. – Новац из буџета Републике Србије за пројекат „Београд на води“. Влада РС без икаквог донетог плана и програма издваја средства за потребе пројекта: - 378.873.810 динара намењена су за АД „Железнице Србије“ (измештање шина и уклањање нелегалних објеката); - 16.300.000 динара намењено је за успостављање рада и функционисање

„Београд на води“ д.о.о; - 88.200.000 динара намењено је за услуге пројектовања

23.10. 2014. - Испод површине Београда на води: планови и последице. Иницијатива Не да(ви)мо Београд је у Павиљону ЦЗКД-а организовала је разговор о пројекту „Београд на води“, методама његове реализације и могућим последицама. Стручњаци из различитих области (мр Бојан Ковачевић, проф. др Горан Милићевић, проф. др Ксенија Петовар, др Миодраг Вујосевић, Немања Ненадић) говорили су о урбанистичким решењима, процедурама, буџетским трошковима и проблемима насталим због подилажења власти и институција приватном инвеститору.

Трибини је присуствовало око 300 грађана који су позвани да у наредних пар дана поднесу примедбе које је саставила Иницијатива са циљем да се План у потпуности одбаци и врати на поновну израду. Кроз примедбе је покушано да се упозори на озбиљне последице које овакав приступ планирању може да изазове, а којем се прибегава искључиво у корист приватног инвеститора.

7.11.2014. - 23. Међународни салон урбанизма. Само два дана након Јавног увида (после кога План тек иде на усвајање), на

23. Међународном салону урбанизма у ЈДП-у, одбор Салона додељује прву награду Просторном плану посебне намене за потребе пројекта „Београд на води“. Чланови Иницијативе у току саопштавања награде постављају транспарент „Стоп инвеститорском урбанизму“, а уклањају га у тренутку када почиње додељивање студентских награда и признања. Крајем новембра (25.11.2014.) Управни одбор Друштва урбаниста подноси оставке.

8.12.2014. – Усвојен Закон о планирању и изградњи

23.12.2014. – Теренске припреме. Чланови градске комисије обилазили су локацију у и мерили објекте у Савамали који планом (односно макетом) нису захваћени, а ради, како су станарима зграде у Карађорђевој 36 рекли, утврђивања чињеничног и правног стања. Станари нису обавештени о својој судбини и судбини стамбеног простора у којем тренутно обитавају. Овакво понашање градске биروقратије изазвало је и организовану реакцију грађана коју су у јавном саопштењу изразили протест и нагласили да не-транспарентне радње и шпекулације око „Београда на води“ морају да престану. У процесу чишћења порушен је без предходне најаве и терен фудбалског клуба Железничар, који преко 90 година окупља и велики број деце, остављајући га без простора за рад. (више на страни 14)

26.12.2014. – Нови директор фирме „Београд на води“. У медијима се појављују прве информације о новом ди-

ректору фирме „Београд на води“: Никола Недељковић, бивши директор компаније у власништву бизнисмена Петра Матића „Balkans Real Estate“, биће нови шеф „Београда на води“. Актуелни директор Александар Трифуновић биће заменик Недељковићу.

Јануар 2014. – Незаконске праксе. Иницијатива је саставила и поднела тужбу Републичком урбанистичком инспектору којом објашњава и скреће пажњу на бројне и озбиљне неправилности које су пратиле израду Просторног плана за пројекат „Београд на води“. Архитекта и урбаниста Марин Крешћин подноси пријаву Суду части Инжењерске коморе Србије против колега који су на седници Комисије за планове града Београда донели незаконите одлуке по примедбама бројних грађана и институција дате на јавном увиду у нацрт Измене и допуне генералног плана Београда 2021, односно што су том приликом поступили мимо закона, те своје професионалне обавезе нису извршили стручно и одговорно, супротно обавезама и овлашћењима које им лиценца даје, а тако су прекршили и правила струке и етички кодекс коморе.

ЈУЛ	АВГУСТ	СЕПТЕМБАР	ОКТОБАР	НОВЕМБАР	ДЕЦЕМБАР
4.7.2014. Колективно писање и подношење примедби	22.7.2014. Протест на Јавној седници Комисије за планове	19.9.2014. Усвојен нови Генерални урбанистички план Београда на седници Скупштине града	13.10. 2014. Јавна презентација ПППН-а у Скупштини града	5.11. 2014. Операција „Шлауф“	31.12.2014. Донета Уредба којом се усваја Просторни план посебне намене

Израда Просторног плана подручја посебне намене за потребе пројекта „Београд на води“.

Протести и реаговања стручне и опште јавности, као и потпуно игнорисање истих обележило је и овај процес

3.6.2014 – Одлука о изради Просторног плана подручја посебне намене за потребе пројекта „Београд на води“. (Ова врста плана није на листи урбанистичких планова, већ просторних планова, и својом детаљношћу и нивоом израде не одговара плановима који се раде за централне градске зоне). Увидом у Просторни план посебне намене утврђено је да се дословно „препричава“ макета изложена крајем јуна у згради Геозавода.

август/септембар 2014. - Републичка агенција за просторно планирање, по одлуци Владе и са ценом од 51.000.000 динара из буџета Републике Србије израђује НАЦРТ Плана подручја посебне намене и ставља га на јавни увид, а 3. септембра потписује и уговор о изради овог плана са Урбанистичким заводом Београда. Републичка агенција за просторно планирање, након усвајања новог Закона о планирању и изградњи бива угашена.

13.10. 2014 – Јавна презентација ПППН-а у Скупштини града. Да је макета постала главна матрица разраде Просторног плана највреднијег дела Београда, најбоље говори и директно навођење таквог документа (Belgrade Waterfront Concept Masterplan, Eagle Hills, Abu Dhabi 2014, Belgrade Waterfront Detailed Masterplan, Eagle Hills, July 2014) као основе за израду у Извештају о стратешкој процени утицаја Просторног плана подручја посебне намене уређења дела приобаља града Београда - подручје приобаља реке Саве за пројекат „Београд на води“ на животну средину. Цео догађај послужио је само као демократски параван за већ донету одлуку о планирању града. Чланови Иницијативе још једном су покушали да укажу на опасност овог плана, реагујући на предлоге чланова комисије и радних тимова.

5.11. 2014. – Операција „Шлауф“. У Скупштини града у току Јавне седнице Комисије за планове чланови Иницијативе организују Операцију Шлауф. Овим протестом око 200 активиста омета симулацију учешћа грађана и струке у процесима планирања, носећи шлауфе, лопте на надувавање и певајући „Београде, Београде“ Ђорђа Марјановића. Великом буком и протестом, Иницијатива је изразила незадовољство начином доношења и усвајања плана без икакве консултације са струком и грађанима, а све на штету града и његових корисника.

31.12.2014. – Донета је Уредба којом се усваја Просторни план посебне намене (Сл. гласник РС бр. 7/15)

КСЕНИЈА ПЕТОВАР, социолог, професор (у пензији) Архитектонског и Географског факултета Универзитета у Београду

Обележја српског урбанизма

Професор (у пензији) Архитектонског и Географског факултета Универзитета у Београду, социолог, Ксенија Петовар објашњава нам четири обележја доминантна у планерској пракси у нашој држави у последњих неколико деценија, практично од Другог светског рата, која су кључни узроци ниског нивоа урбанитета у градовима у Србији, укључујући и Београд.

1 Прво обележје је доминација принципа произвољности, којим су се руководили планери и урбанисти, а још више политичари и интересне групе које су имале или имају њихову подршку. Планери/урбанисти су имали (имају) право (које је било потврђено од стране бројних стручних комисија за планове, скупштина које су те планове усвајале итд.) да утврђују планске пропозиције које су у много погледа угрожавале како имовинска права грађана, тако и традиционалне урбанистичке матрице, амбијенталне вредности простора и стечена права грађана и локалних заједница.

Парадигматичан пример за овакву врсту произвољности или бахатости јесте редефинисање („исправљање“) регулационих линија парцела и граница између приватних парцела у регулационом плану просторне целине Дедиње – Топчидерско брдо – Сењак, из 1999. године, којим је преко хиљаду приватних парцела изгубило правни статус односно поништен им је легални статус који су имале деценијама уназад.

Други пример је пракса пробијања саобраћајница и мењања намене израђених површина, чиме су ван легалног статуса стављана насеља и имовина која је на тим просторима постојала десетинама година (пример брисања са урбанистичке карте Орловског насеља у Миријеву, урбанистичким планом из педесетих година, које је делегализовано и стављено ван правног система због новопланиране саобраћајнице (Миријевски булевар и јавне зелене површине). Насеље је изгубило правни статус, али је остало да траје, а све грађевинске интервенције су добиле обележје „бесправне изградње“. И тако смо имали ситуацију да, истовремено док је репрезентативни објекат „Сава центра“ грађен без урбанистичке и грађевинске дозволе, у Орловском насељу у Миријеву двојица власника прекршајно су кажњена новчаном казном због тога што су без дозволе у сопственим кућицама изградили купатила. Пошто нису имали новца да плате прекршајну казну, обојица су одробијала по 60 дана у Падинској скели. Орловском насељу је, иначе, после 30 година враћен правни статус средином 90-тих година 20. века.

Бројни примери произвољних и необразложених измена и допуна генералних и регулационих планова могу да потврде изнету тезу: од поменуте изградње „Сава центра“ без урбанистичке и грађевинске дозволе, који су условили накнадне промене саобраћајне мреже, планираног „пробијања“ Унутрашњег магистралног полупрстена (читај: аутопута) кроз изграђено градско ткиво, измене ГУП-а и манипулације током припрема и израде пројекта и изградње Моста на Ади, па све до пројекта о којем данас говоримо.

2 Друго обележје, које је у директној вези са принципом произвољности јесте однос према трошковима реализације пројекта. Деценијама смо сведоци устаљене праксе приказивања фингираних трошкова и прикривања реалних трошкова реализације објекта или пројекта. Таква пракса је могућа зато што нико никада у овој држави није одговарао за пробијене трошкове, односно за вишеструка прекорачења провобитно утврђених цена. Та прекорачења су, по правилу, социјализована и пребацивана на буџет односно на јавне фондове. За бројне (усвојене) пројекте уопште и нису утврђени чак ни оријентациони трошкови, као на пример, за планирани Унутрашњи магистрални полупрстен, кроз три централне градске општине, укључујући и изградњу неколико тунела, итд.

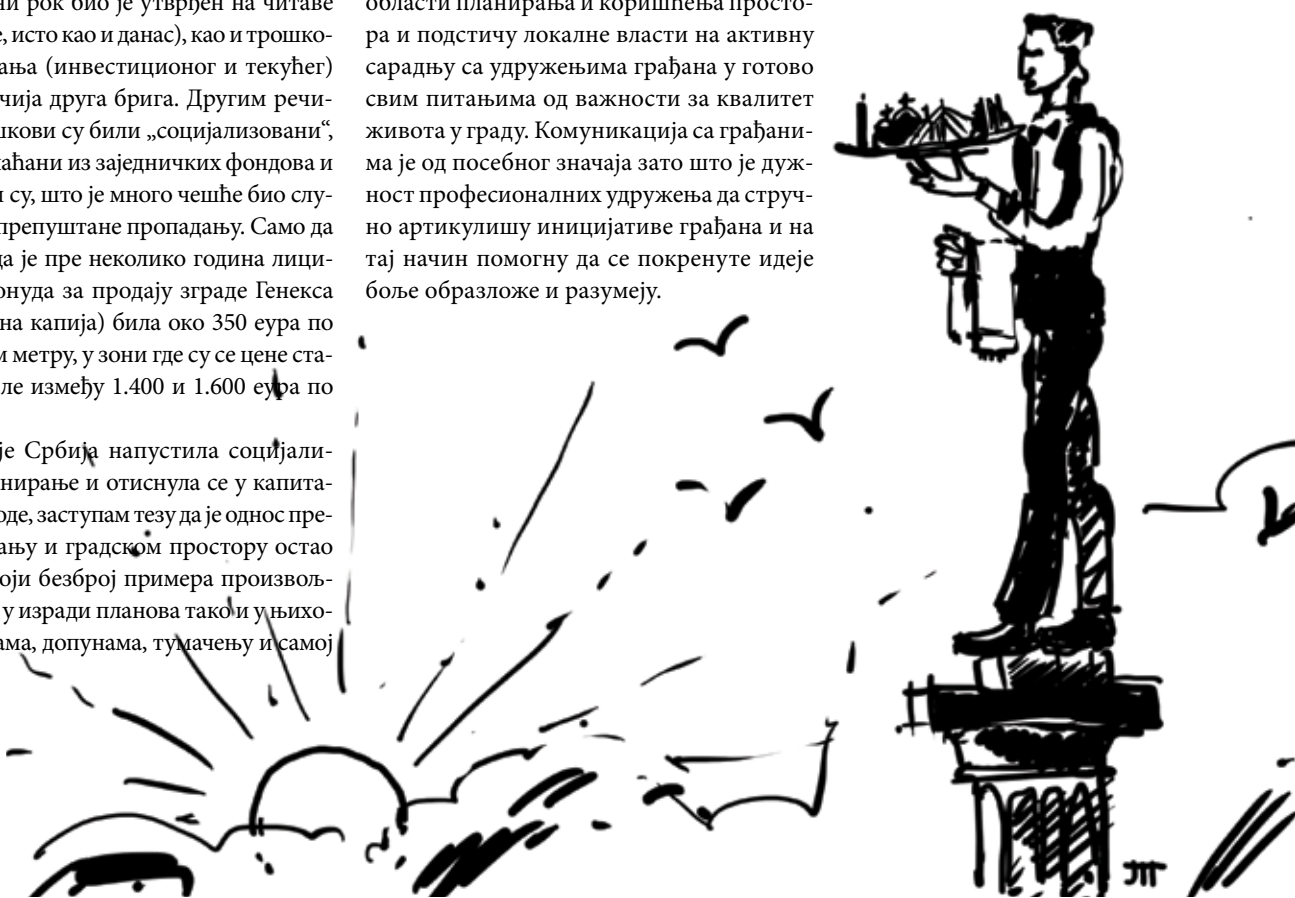
Када су у Београду грађени објекти од готово 30 спратова, (Источна и Западна капија, солитери на Бањици) нико од актера није ни мислио, а камоли поставио питање колико ће такав објекат да кошта (трошкови изградње, плус трошкови одржавања рачунати на амортизациони век објекта) - ни пројектант, ни урбаниста, ни грађевинско предузеће, нити разне комисије које су ове пројекте одобравале. Трошкови изградње објеката (у које су биле урачунате чувене клизне скале, односно право на вишеструко повећање произвођачких цена због наводног утицаја инфлације и других, тзв. непредвиђених трошкова, све док се не заврши изградња), квалитет изведених радова (гарантни рок био је утврђен на читаве ДВЕ године, исто као и данас), као и трошкови одржавања (инвестиционог и текућег) били су нечија друга брига. Другим речима, ти трошкови су били „социјализовани“, односно плаћани из заједничких фондова и буџета, или су, што је много чешће био случај, зграде препуштане пропадању. Само да подсетим да је пре неколико година лиценциона понуда за продају зграде Генекса (тзв. Западна капија) била око 350 еура по квадратном метру, у зони где су се цене станова кретале између 1.400 и 1.600 еура по квадрату.

Иако је Србија напустила социјалистичко планирање и отиснула се у капиталистичке воде, заступам тезу да је однос према планирању и градском простору остао исти. Постоји безброј примера произвољности како у изради планова тако и у њиховим изменама, допунама, тумачењу и самој примени.

3 Треће обележје је вишеструка спрега/повезаност између политичких интересних група и урбаниста/планера као професије. Како можемо објаснити чврстину, трајање и неупитаност те спреге. По мом суду, суштински разлог је што у нашем друштву не постоје аутономна професионална/струковна удружења, која су услов за делотворно функционисање професије, заштиту професионалних стандарда и заштиту чланова професије од притисака са стране. Основна мисија професионалног/струковног удружење је организовање и унапређење професије, заштита интереса припадника професије односно чланова удружења, као и заштита јавног интереса у сфери професионалног делања. Професионална удружења настоје да раде на унапређењу стандарда, професионалног делања и етичких принципа струке, с једне стране, и заштити интереса, професионалног интегритета и егзистенцијалних потреба припадника професије, с друге. Први и најважнији услов за квалитетно функционисање професионалног удружења јесте аутономија у односу на државу, управљачку структуру и политичке партије. Само аутономно професионално удружење може да се бави питањима од суштинског значаја за унапређење професије, њено квалитетно делање, грађење и заштиту интегритета и достојанства професије. Професионална удружења у демократским државама подржавају јавни стручни дискурс и иницијативе грађана у области планирања и коришћења простора и подстичу локалне власти на активну сарадњу са удружењима грађана у готово свим питањима од важности за квалитет живота у граду. Комуникација са грађанима је од посебног значаја зато што је дужност професионалних удружења да стручно артикулишу иницијативе грађана и на тај начин помогну да се покренуте идеје боље образложе и разумеју.

4 Четврто обележје урбанистичког и просторног планирања у Србији је апсолутно и безусловно искључивање јавности и грађана из процеса израде урбанистичких и других развојних пројеката. Учешће грађана је утврђено тз. јавним увидом, односно еџ-пост приказивањем Нацрта пројекта грађанству и правом грађана да стављају коментаре и дају предлоге које комисија разматра. Приликом доношења Генералног плана Новог Сада, седамдесетих година 20. века, одржано је око 800 трибина и састанака у вези плана. Наравно, ниједна кључна примедба или сугестија није била усвојена. Тако фингирано учешће грађана кроз јавни увид одржало се до данас. Последњим изменама Закона о планирању и изградњи, обавеза јавног увида померена је у фазу Концепта плана, али није промењен необавезујући карактер јавног увида.

► Произвољност планирања, фингирани трошкови, искључивање јавности и спрега политике и струке доминантна су обележја у планерској пракси у наше државе у последњих неколико деценија, која су кључни узроци ниског нивоа урбанитета у градовима у Србији.

Нови мега пројекти као што је „Београд на води“, који производе нове географије неједнакости у нашим градовима, нису само домаћи проблем. Живот у градовима широм света је дубоко преуређен у протеклих четврт века, а додатно убрзан актуелном капиталистичком кризом. Право на становање је постало мртво слово на папиру. Неограничене спекулације међународних инвеститора воде принудном расељавању постојећих радничких четврти и стварању гетоизираних квартова за богату мањину. У велеградима огромни урбанистички пројекти пласирају некретности на спекулативно светско тржиште, вештачки пумпајући цене и ренте које ударају на локално ставништво чије реалне плате падају из године у годину.

фото Ана Даниловић

Марчело

„Београд на води“ – скраћено БеНаВо – учинио је да неки људи побенаве

Пројекат „Београд на води“ – скраћено БеНаВо – учинио је да неки људи побенаве. Има ли у тој идеји довољно воде да би цела прича пила воду, или је ту влаге превише, па је реч само о нечијем влажном сну?

Око те дилеме може се копља, али хајде да начас поверујемо – празници су време мира и поверења, а уосталом ништа није нереално, ако се узме у обзир да Арапи имају Аладинову лампу, а ми довољно воде да би се ту по законима комбинаторике комотно могла наћи златна рибица.

Право питање гласи шта ће се то фундаментално преметнути у нама сами све и ако се пројекат оствари. Има међу нама злопамтила, задржих идиота чији је мото оно од КУД-а Идиоти „Ја сјећам се“ – и ја спадам у такве, у оне који напросто не верују да рђаве вође могу да воде до доброг циља: кад осведочени назадњаци хоће да ме воде напред тако сумњиво да напредност чак ставе и у своје име, то ми изгледа помало сумњиво, онако помало као обијена продавница која продаје сигурносна врата.

План на води је аритметичка средина између главе у облацима и стајања обема ногама на земљи, и отуда звучи спасоносно – само, шта ће од нас остати док до тамо стигнемо? Шта ће остати од нације чије вође шурују са естрадом, седе у првим редовима на концерту сваке кичерај-снајке, чине да таблоиди буду најрелевантнији медији, шире клицу Пинка на све, рекламирају Секу Алексић на медију познатом по Вјештици и Радовићу, укидају Утисак недеље, некажњено се шепуре лажним академским признањима – каква пример дају децу и за коју их будућност такви припремају?

Одговор је сабласно једноставан: тако се инсталира тупава нација која ће пући од среће кад им БеНаВо омогући платице од 300 еврића, док им певуше разне секе и док шаљу смс-ове да гласају за своје фаворите у овој и оној емисији. То је будућност јефтине радне снаге којој ништа просвећено није потребно, и зато ће све просвећено отерати од себе – као што већ чине. То је први и основни корак ка описаној капиталистичкој идили која нам се најављује као „боље сутра“, то је пут ка утопијском Лилипуту у коме је само један Гуливер, трагично сујетан и дубоко свестан да је ван Лилипута сасвим обичан и просечан, а голем само у очима безнадежних Лилипутанаца. Дакле, шта ће се десити? Као што билборди широм града веле, „Славимо БеНаВо“!

Стамбена пљачка у време глобалне кризе и европске битке за становање

Остаци државних стамбених фондова се плански уништавају, а земљиште на којем стоје продаје се у бесцење. Све то иде руку под руку са бруталним мерама штедње централизованих европских институција које највише погађају најсиромашније. Сви елементи стамбене инфраструктуре, као што су постојећи станови, јавно и општинско земљиште, кирије и закупнине, гурају се на међународно спекулативно тржиште.

У земљама које су настале распадом Југославије, приватизацијом друштвених станова деведесетих година прошлог века привидно је решено питање становања кроз модел масовног становласништва. Већина становласника данас припада онима са ниским примањима који нису у стању да одржавају свој стамбени простор, док велика већина оних који немају решено стамбено питање нису у стању да то ураде на тржишту некретности. Због неадекватног система социјалног становања у Босни и Херцеговини 80.000 породица још увек чека на социјално стамбено збрињавање. У Хрватској су све чешћа насилна исељавања оних који нису у стању да отплате кредитне дугове.

Третирање становања као инвестиције одузима могућност све већем броју људи да воде достојанствен живот. Како бисмо ову ситуацију променили неопходно је да колективно створимо нову социјалну архитектуру која ће становање третирати као основно заједничко добро, а не као основ за богаћење.

У Грчкој су мере штедње само позади на за стамбену несигурност проузроковану све већим тржиштем неотплативих кредита, порастом пореза на приватне некретности, незапослености, смањењем плата и пензија, као и све силовитијом приватизацијом јавних добара. Народ је све беднији и све више се задужује. Европски мораторијум на изbacивање судским путем истекао је крајем 2013. што је отворило нови фронт напада на станаре и хипотекарне власнике. Истовремено, судски повраћај и

принудне лицитације наменски се користе да срозају цене на тржишту некретности.

У Британији је фонд општинских станова десеткован, а станари се гурају међу киријци. Трећина свих станара изнајмљују своје станове, а велики проценат њих живи у крајњем сиромаштву. Бескућништво је у порасту, а средства се обезбеђују једино за олакшице, али не и за прекидање циклуса бескућништва. Текућа дерегулација урбанистичких планова се отворено врши у интересу инвеститора и омогућава ницање гроздова небодера. Општине наплаћују „приступачне стана-рине“ у висини од 80 одсто тржишне цене. Резултирајуће побуржујење читавих градских области и расељавање радничке класе је јавно проказано као „социјално чишћење“. Урбанистички суперпројекти се изводе кроз систем „обртних врата“ између општинских власти и инвеститора, по којем државни службеници рутински прелазе у приватне фирме и затим склапају и одржавају уговоре са тим истим општинама. Ово је директан удар у принцип општинске демократије.

У Француској је грабљиви капитализам такође разорио јавне станове и принцип урбанизма у јавном интересу. Кирије су удвостручене, а цене некретности утростручене. Спекулација води све већој концентрацији капитала, а високе цене станова изједају примања средње и радничке класе. Страћаре и ђумези ничу у околинама свих већих градова. Судски извршитељи покренули су 2.214.687 исељења, а број бескућника је утростручен. Два милиона домаћинстава је на листама чекања за социјалне станове, док 2,4 милиона стамбених јединица зврји празно.

Ништа боље не оличава овај систем од светског сајма некретности МИПИМ који се сваке године одржава у Кану где се срећу нови актери урбаних политика као што су велики предузимачи, инвеститори, али и градски чиновници који суверено обликују нову урбану политику и географију градова. Прошле године је своју прву светску промоцију „Београд на води“ имао управо у Кану.

Ипак, овај агресивни напад није остао без организованог одговора. Ванпарламентарни отпор неолибералном нападу на право на становање широм Европе са свим

специфичностима појединачних земаља примио је јединствени карактер. Нескућене породице у Француској су 1990. основале удружење грађана ДАЛ (Право на становање) које је убрзо прерасло у националну федерацију која се бори против насилног исељавања, бескућништва и спекулације.

У велеградима огромни урбанистички пројекти пласирају некретности на спекулативно светско тржиште, вештачки пумпајући цене и ренте које ударају на локално становништво чије реалне плате падају из године у годину.

У Шпанији је као конкретан одговор на светски банковни крах и претећу хипотекарну кризу наметнута од стране Европске Уније 2008. године настао покрет ПАХ (Платформа за Погођене Хипотекарном Кризом). Чланови покрета окупирају станове и додељују их расељеним породицама. Такође се оснивају и комшијске страже које осујећују судске извршитеље.

У Британији је 2014. настаје иницијатива Фокус Е15 коју су организовале самохране мајке које је градска управа избацила на улицу. Након што су успеле да реше свој стамбени проблем ове жене су наставиле борбу за право на становање за све. Ове и многе друге иницијативе из двадесетак европских земаља окупиле су се и 2013. основале Европску Акциону Коалицију за Право на Град и Становање. Једна од првих акција коалиције су биле масовне демонстрације против сајма некретности МИПИМ у Кану. Коалиција тренутно развија Европску Повељу Права на Становање и паралелно координира међународни отпор насилном расељавању.

Са актуелном кризом постало је јасно да третирање становања као инвестиције одузима могућност све већем броју људи да воде достојанствен живот. Како бисмо ову ситуацију променили неопходно је да колективно створимо нову социјалну архитектуру која ће становање третирати као основно заједничко добро, а не као основ за богаћење.

АВ РН

Борка Павићевић, директорка Центра за културну деконтаминацију Насиље над градом и вољом грађана

Пројекат „Београд на води“ је ослепљење и узимање ваздуха граду. Мислим да нико од нас није свестан шта је то. Нека грађани Београда добро погледају макету. Како је могуће да се тако арбитражна ствар ради без учешћа грађана? То је насиље! Углавном сви помињу торањ, али није у питању само он, у питању је конструкт зграда које ће да се пободу између грађана и реке. Ми више нећемо моћи да видимо реку из града. Одлуке које је власт себи дала за право да донесе су божје или одлуке које производе природне катастрофе, при том нико од нас не зна последице, и нико нас ни о чему не обавештава. Питање је права власти у историјском смислу да доноси такве одлуке без консултација са грађанима. Инвестициони урбанизам не може да мења токове живота хиљада људи. Мора да постоји јавна расправа која се уважава у случају таквих захвата на граду. Једно је цунами, а друго људска интервенција тих размера. Шта је то код људи који мисле да имају права на такав подухват? Како неко може имати права да тако брахијално интервенише у живот једне целине? То је варварство. Бићемо зазидани, не Берлинским, него овдашњим - Вучићевим зидом.

Последњи судијски звиждук за фудбал у “Бара Венецији”

Фудбалски клуб Железничар из београдске „Баре Венеције“ после 90 година рада нашао се пред физичким гашењем. Игалиште овог клуба које се налазило тик до моста „Газела“ срушено је због почетка радова на пројекту „Београд на води“. Клуб је запао у велике дугове, и због небриге државе овај колектив ће морати да се распусти. Тужна слика ионако урушеног полу-професионалног фудбала у Београду и Србији.

Селе Ласту не питају за цену

Измештање аутобуске станице „Ласта“ на Нови Београд проузроковаће разне саобраћајне проблеме

По најавама челника града Београда, у другој половини године главна аутобуска станица „Ласта“ мора бити пресељена на Нови Београд!

Према речима градске власти, пресељење представља неопходан корак у реализацији прве фазе „Београда на води“, међутим, у „Ласту“ не крију изненађење чињеницом да им је та одлука саопштена тек 21. јануара 2015, на састанку са градским архитектом и шефом кабинета градоначелника.

„Добили смо обавештење о исељавању, али не и план како ће се тај посао обавити. Ми себе нећемо иселити, него ће решењем неко морати то да уради, при чему мора да се испштују имовинско-правни односи“, истиче Ненад Јефтић, директор за инвестиције овог саобраћајног предузећа, и додаје: „Ова фирма јесте државна, али рушење аутобуске станице, без накнаде, значило би капитални губитак. Наравно да постоје државни интереси и „Ласта“ нема намеру да томе стаје на пут. Само нас занима организован след догађаја.“

У „Ласту“ још кажу да очекују да град и градске институције понуде адекватна решења јер, иако су добили рок за исељење, на важна питања као што су: колики је плац предвиђен за расељавање, да ли по-

стоји неопходна инфраструктура, колико ће станица имати перона, има ли нови плац адекватан улаз и излаз са станице, рампе, одговарајуће прилазне саобраћајнице, и друга – није одговорено. „Уочавамо озбиљна кашњења у смислу израде плана, јер нам ништа од тих детаља није предочено нити имамо информацију да ли је израда плана приградских линија већ урађена“, закључује Јефтић.

ДВ КР

Одмеравање станара Карађорђево 36

Градска управа пожурела је да попише приватне станове упркос закону о експропријацији који јасно дефинише у које сврхе је она могућа

Непознати гости, представници Дирекције за градско грађевинско земљиште, закуцали су на врата станара зграде у Карађорђевој 36 и на неколико других простора и локала у Савамолој са намером да изврше „идентификацију и анализу објеката“, како је активност мерења станова и пописивања људи који у њима живе, у каснијој изјави, описао градоначелник Београда Синиша Мали. Уместо правног основа, утехе или објашњења, станарима је понуђена флоскула „ради реализације пројекта Београд на води“.

Забринути овом изненадном активност, станари су се обратили на више адреса, а у њихову правну заштиту стао је (једино) Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности, који је од Дирекције затражио да се изјасни о правном основу и сврси прикупљања ових података.

Можда су они у Градској управи били нестрпљиви (ипак, њихова крила нас носе путем остварења пројекта од националног значаја), али Закон о експропријацији је изричит у томе да се овакве припремне

радње могу вршити тек по прибављању дозволе од стране министарства надлежног за послове финансија. Проблем је, међутим, у томе што добијају ове дозволе претходи јасно дефинисање сврхе и правне утемељености потенцијалне експропријације – а то је нешто што јавности није предочено ни након скоро годину дана од првих корака ка реализацији овог важног пројекта.

Садашња станица има од 650 полазака дневно, од чега 61 одсто је приградски превоз. Максимално вршно оптерећење у поподневном шпицу, од 14.30 до 15.30, јесте око 60 полазака истовремено. Кроз ту станицу пролази 7.000 путника дневно. Оно што је неопходно да би се сви аутобуси опслужили су 22 полазна перона и осам долазних.

Садашња станица има од 650 полазака дневно, од чега 61 одсто је приградски превоз. Максимално вршно оптерећење у поподневном шпицу, од 14.30 до 15.30, јесте око 60 полазака истовремено. Кроз ту станицу пролази 7.000 путника дневно. Оно што је неопходно да би се сви аутобуси опслужили су 22 полазна перона и осам долазних.

Ветар у леђа дао им је, можда, и велики успех који остварују у акцији расељавања становника других делова Савамоле, махом породица бивших радника Железница Србије, настањених у баракама и старим магацинима поред старе пруге. Како градски челници наводе, у складу са имовинским статусом, потписани су уговори и измештено је близу 80 породица за само неколико месеци и „без икаквих проблема“.

Међутим, остаје нејасно и непознато какви су уговори склопљени са сада већ бившим становницима, имајући у виду да је расељавање извршено у периоду у којем је Просторни план који званично потврђује будућу намену овог подручја још увек у фази израде, а чији би завршетак, усвајање, па потом утврђивање интереса за експропријацију, били оно што би активности на преношењу својинског права на државу – учинило правно могућим, а Уставом дозвољеним.

ДВ КР

Крајем фебруара Београђани дубљег цела добиће још једно место за уживање у трошењу новца. Реч је о ресторану „Сава нова“ који се удобно сместио на адреси Савско шеталиште код пристаништа. Ово не би била необична вест да се не ради о инвестицији државног предузећа у оснивање промотивног „објекта“ у којем ће се обављати промоција приватног пројекта од прокламованог националног значаја, пошто зграда Београдске задруге са 6.288 квадратних метара за то није довољна.

А како је до свега дошло?

У склопу припрема за изградњу „Београда на води“, са Савског шеталишта најпре су уклоњени стари бродови и сплавови.

Штанд ни на небу ни на води

Овај „штанд“ метафора је целог пројекта, његове пратеће нетранспарентности, противзаконитости и небриге о интересу грађана.

Привредно друштво Београд на води д.о.о. подноси захтев за „привремено заузеће јавне површине за потребе постављања штанда за промоцију пројекта Београд на води“. У решавању овог предмета, градске службе постављају рекорд за сваку похвалу – три надлежне службе дају сагласности, а општина Савски венац позитивно решење – све у истом дану у којем

су захтеви и примљени! У таковој брзини, можда и не чуди што су градске службе (ЈКП Зеленило, ЈКП Београдводе, Завод за заштиту споменика културе Београд), и најзад општина Савски венац, пропустиле да увиде чињеницу да одлуке на које се позивају регулишу постављање покретних привремених монтажно-демонтажних објеката и не препознају појам штанда,

као и то да приложена документација јасно указује да ће овај објекат од 670 квадратних метара заправо имати функцију ресторана!

Будући да оно што „краси“ обалу реке званично није ресторан, остаје нејасно на који начин (и да ли) је објекат прикључен на водоводну и канализациону мрежу, ко (и да ли) плаћа искоришћену струју, односно ко (и да ли) контролише да ли овај објекат испуњава санитарно-техничке и хигијенске услове за пружање угоститељских услуга.

Мору нејасноћа придружила се и информација о цени изградње овог објекта. Наиме, „Београд на води д.о.о.“ не поседује тај рачун јер, како су из тог предузећа објаснили, изградњу финансира „страни партнер“. Међутим, на део захтева за информацијама од јавног значаја, који се односио на име тог партнера и садржај потписаног уговора, надлежни из тог предузећа нису били вољни да одговоре. Тако су наводи медија о вртоглавој цифри од 500.000 евра уложених у штанд за презентацију пројекта или, прецизније,

► Изградњу штанда за промоцију пројекта Београд на води тражи државно предузеће Београд на води д.о.о.

► Игноришући читав сет одговарајућих прописа, Општина Савски венац допушта постављање овог објекта површине 670 квадратних метара.

► Штанд је изграђен на јавној зеленој површини а његово отварање је најављено - у функцији ресторана.

► Корисник није државно предузеће Београд на води д.о.о. већ приватно лице, иако су све врсте преношења права коришћења привременог објекта изричито забрањене важећим прописима. Приватно лице би морало бити изабрано на конкурс за постављање привременог објекта.

► Како је штанд изграђен ван сваког прописа, остаје нејасно ко гарантује безбедност објекта за људе који га користе и природу која га окружује.

ресторан дат на коришћење произвољно изабраном приватном лицу, остали непроверени, заједно са доказом да новац није, заправо, дошао из наших џепова.

На крају, можемо закључити само једно – у кафани званој „национални интерес“ дешава се добра журка, и сви су позвани.

Осим Београђана.

ДВ КР

Зграда бивше Београдске задруге и бившег Геозавода несумњиво представља архитектонски и градитељски бисер, не само Савамале, него и Београда. Ова зграда је дужи низ година била полунапуштена, а зуб времена и немар узимали су свој данак.

Са најавама о покретању пројекта „Београд на води“, почетком марта 2014. године, зграда је окружена скелама и започети су, прекопотребни, радови на њеној реконструкцији.

Упркос томе што је табла на градилишту (која је противно прописима уклоњена само неколико дана по почетку радова) обавештавала да је у питању „Инвестиционо одржавање фасаде“, обимни радови извршени су како на спољашњости, тако и у унутрашњости зграде. Између осталог, комплетно је уклоњена чувена раскошна „шалтер сала“, без адекватног надзора Завода за заштиту споменика културе Београда, иако је ово здање законом заштићено као културно добро од великог значаја.

Реконструисано здање представљено је након четири месеца радова поводом излагања макете пројекта „Београд на води“ компаније „Игл Хилс“, 27. јуна 2014.

Пратећи отварање за јавност и нејасноће у вези са коришћењем зграде Геозавода, наш истраживачки тим открио је да је Влада Србије тек закључком од 8. септембра одлучила да се ова непокретност од 6.288 квадратних метара уступи привред-

Чији је наш Геозавод?

Јавашлук у располагању и очувању јавних ресурса и апсолутно повлађивање интересима непознатог инвеститора

ном друштву Београд на води д.о.о, непосредном погодбом, на период од пет година. Ово привредно друштво ће прве две

године бити ослобођено плаћања закупнине, која у тој зони износи 609 динара по квадрату.

Нарочито је интересантан део образложења Владе у којем је посебно истакнуто да је разлог за уступање овог здања без новчане накнаде – „чињеница да је (зграда) доста оштећена и да захтева додатна средства за сређивање“, иако је реновирано здање свечано отворено више од два месеца раније.

Остаје нејасно коме је, на који начин и под којим условима зграда била уступљена у периоду од представљања пројекта 27. јуна до закључка Владе о његовом уступању привредном друштву Београд на води д.о.о. 8. септембра.

Такође, уколико је зграда Геозавода према изјавама градских и републичких челника „продајни и промотивни центар пројекта Београд на води“ – зашто је у образложењу акта о уступању зграде наведено да Београд на води д.о.о још увек није отпочео са обављањем своје делатности и да „не остварује приход“?

Проблеми са отпочињањем делатности предузеће Београд на води д.о.о прате и током у наредних месеци. Према званичним подацима од 10. октобра 2014, које је потписао директор предузећа – оно и даље нема запослених! Куриозитет је да смо сведоци чињенице да велики број људи сваког дана ради у здању у Карађорђевој.

Све ово нам показује тотални јавашлук у располагању и очувању јавних ресурса, и апсолутно повлађивање интересима непознатог инвеститора, а насупрот јавном интересу.

ДВ КР

Проходан саобраћај само за возаче хеликоптера

Може ли без квалитетне железнице Београд постати важан пословни центар?

Београд није изузетак великог града у чијем центру аутомобилски и аутобуски саобраћај не могу бити ни брзи ни поуздани. Али је свакако изузетак у томе што и даље тежи таквој транспортној политици у време када се градски шински превоз развија чак и у САД, где је аутомобилски лоби најјачи.

Зависност пословних и административних центара од железнице

Пројектом „Београд на води“ предвиђа се изградња куле од 220 метара, окружене мноштвом пословних солитера, али без икаквог масовног шинског превоза. Железничка станица „Прокоп“ је од Куле удаљена 1.500 метара ваздушном линијом, или око два километра крећући се садашњим и будућим улицама. Примера ради, Емпајер стејт билдинг, најпознатији солитер у Њујорку, налази се на свега 700 метара од „Пен станице“, најважније железничке станице у Њујорку. Тајм сквер је на око 900 метара, а у близини је и Бродвеј, главна културно-уметничка четврт. Онај ко колима иде на Менхетн или је луд или залудан, јер тај вид превоза у том делу града једноставно нема простора да буде брз и поуздан. На крају, при преуређењу приобаља Менхетна, градоначелник Ђулијани није ни помишљао да укида било шта од шинског превоза, ни метро, ни приградске, ни међуградске железнице. Да је тако нешто покушао, послали би га у лудницу, или обесили за Емпајер стејт билдинг да виси као ветроказ.

Предуслов измештања железничког саобраћаја је завршетак радова на станици „Прокоп“ која је започета пре 30 година. За ове радове држава је узела кредит од 25.000.000 долара од Кувајта...

Само постојање приградског и међуградског масовног шинског превоза није мана већ предност најважнијих светских пословних центара. Дobar пример за то је Брисел, најважнији административни центар Европе. Све најважније пословне зграде европских институција не налазе се уз аутопут на периферији града, већ уз главне железничке станице, у деловима града где је аутомобилски саобраћај изузетно спор. Једна од главних предности Брисела је подземна железничка пруга са чак шест колосека, са подземном станицом у најстрожем центру града, и још две двоколосечне пруге

► Постојање шинског превоза није мана већ предност најважнијих светских пословних центара. Дobar пример за то је Брисел, административни центар Европе, где се све најважније пословне зграде европских институција налазе не уз аутопут на периферији града, већ уз главне железничке станице.

које пресецају градско подручје. И сам Београд је имао сличан развој административног центра Југославије, тако да се и данас готово све најважније институције од државног значаја налазе на мање од десет минута пешке од главне железничке станице. Примера развоја пословних и адми-

нистративних центара у околини главних железничких станица је много. Беч је тако направио нову главну железничку станицу на месту јужне, уздигнувши пругу изнад нивоа улица, и свевиши површину објекта на потребан минимум. На ослобођеном земљишту је саграђено око 500.000 квадратних метара пословног простора, који је атрактиван самом чињеницом да се налази уз једну од најважнијих железничких станица у том делу Европе.

Ко и зашто гради нове железничке станице?

Осим што се старе железничке станице реконструишу и прилагођавају новим потребама градова и држава у којим се налазе, граде се и нови железнички коридори са новим станицама. Тако Братислава гради подземну двоколосечну пругу са подземном станицом испод најстрожег центра града, а Лондон гради „кросрејл“, подземну железницу која спаја неколико чеоних станица на ободу центра града. При томе се ни једна постојећа пруга ни станица не укида. Примери нових железничких станица саграђених усред ничега постоје и у Кини. Али, такве станице не представљају замену, већ доградњу железничких чворова великих градова, и око њих се у року од мање од пет година плански створи огромна стамбена и пословна четврт, а са остатком градског подручја се повежу метроом.

Дакле, ако бисмо следили позитивна искуства из света, у „Прокоп“ не треба улагати без плана развоја пословне зоне у непосредном окружењу станице, без техничке и финансијске конструкције за изградњу метроа до те станице у што краћем року, и без плана реконструкције постојеће железнице са југа до Савског трга у складу са новим потребама града.

Какво решење железница је најбоље за Београд?

Београд до 2014. није ни почео да гради метро, а железничке пруге су углавном двоколосечне и издвојене у односу на хаотичан улични саобраћај. Стручњаци сматрају да би први корак био искористити те пруге за градско-приградски саобраћај највише што је могуће без градње нових. Линија од Панчевачког моста до Батајнице већ постоји, а без великих улагања могу настати још две: од Панчевачког моста преко Дорћола, Калемегдана, Савамале, Сајма, Раковице за Ресник, и од Овче преко Крњаче, Вуковог споменика, Раковице за Железник. Како би се смањила бука, вибрације, и побољшала безбедност на линији преко Калемегдана, Дорћола и Савамале, могуће је применити лакошинске возове. Што скорији почетак рада так-

вог превоза би побољшао функционисање града, а самим тим би га и економски ојачао. Колосеци који сада иду ка железничкој станици из правца југа могу бити уздигнути или плитко укопани, како би се омогућио прилаз реци и нов урбани развој зоне између Савске улице и реке Саве. Иако је укопавање или уздицање колосека у такзваном Савском амфитератру инвестиција која достиже 100 милиона евра, високо је исплатива. Може се вишеструко вратити кроз продају скупоценог земљишта уз брз, поуздан, удобан, масован шински превоз. Овакав развој био би у духу урбанизма у уређеним друштвима, у којима држава прво осмисли планове развоја, откупи земљиште, опреми га саобраћајно и комунално, и искључиво такво земљиште нуди инвеститорима, нарочито великим.

► При преуређењу приобаља Менхетна, градоначелник Ђулијани није ни помишљао да укида било шта од шинског превоза, ни метро, ни приградске ни међуградске железнице. Да је тако нешто покушао, послали би га у лудницу.

Смернице за даљи развој

Након почетне фазе, како стручњаци предлажу, требало би ширити приградске железнице на постојећим пругама ка Панчеву, Инђији, Лазаревцу, Младеновцу, Вршцу, Зрењанину, Сремској Митровици, Пожаревцу, Великој Плани и Ваљеву. У тој фази би се смањивао утицај централизације, и остваривао повратан развој од већих ка мањим градовима. Чињеница је и да за железничке пројекте има много више кредитних фондова него за друмске пројекте, као и да су кредити за њих углавном много повољнији. Осим развоја пруга од државног и међународног значаја, потребно је, сматрају експерти из ове области, надограђивати железничку мрежу и унутар Београдског округа. У оквиру тог округа потребно је размотрити и пругу за аеродром, нову бржу пругу за Западну Србију кроз Макишку долину преко Умке и Обреновца, краке железничке мреже ка Карабурми, Борчи, Смедереву, као и размагњање тунела између Дунав станице и Савског трга са подземном станицом испод Трга републике. За допуну таквог система превоза биле би довољне свега једна до две метро линије.

Судбина Алабарових макета

Од Абуџе, преко Карачија до предложеног генеричког решења за Београд, понавља се исти шаблон: свечаним отварањем макете и симболичким руковањем инвеститора и политичара, надомешћује се непостојање или тајност уговора, ризици које држава преузима и чињеница да иза пројекта не стоји ниједна озбиљна студија оправданости.

Широм света, морске и речне обале, декадентни градски центри, напуштена индустријска подручја и дотрајале саобраћајне инфраструктуре предвиђене су за регенерацију изградњом «паментних» корпоративних центара, богатих стамбених енклава и мека за луксузни шопинг и елитни туризам. По правилу, мегапројекти или радикалне реконструкције почињу фотографијом политичара, урбанисте и/или инвеститора са макетом, која искључиво истиче бољу будућност, а под тепих гура деструкцију која јој претходи. Радикални модернисти Ле Корбизије, Едмунд Бејкон и Роберт Мозес, који су традиционалне четврти видели као рак-рану урбаног прогреса, веома су волели да се фотографишу са макетама својих визија градова. Мозес, познат по изјави да пут ка модернизацији Њујорка треба раскрчити месарском секиром и одговоран за просецање аутопута кроз Бронкс, историјски је пример болне разлике између репрезентације и реализације. Урбане трансформације вођене његовим замислима довеле су до насилног расељавања десетине хиљада људи, трагичне дезинтеграције некада компактних заједница, економске и социјалне деградације градских целина и, на крају, њихове гетозације.

Фотографисање са макетом је и омиљени хет-трик Мохамед Алабара, у великој мери одговорног за популаризовање Дубаи-ефекта. Наиме, још 1970-их, градске власти у САД схватиле су значај урбаног маркетинга увидевши да погоршање имиџа града има негативне економске последице и да је брендирање града архитектуром веома ефикасан начин за побољшање његове атрактивности и конкуритивности. Од ове логике полази и њене механизме искључиво користи иконографија Дубаија и његових пројектованих реплика. Реч је о типским, аконтекстуалним мегапројектима, приказаним кроз макете и хиперреалне слике иконишне ар-

хитектуре. Ова сигурна, стерилна, просперитетна и ефикасна урбана подручја, очишћена од непожељних елемената су инстант-производ који се уз минималан труд може брендирати, пласирати на тржиште и конзумирати. То су градови изграђени од слогана и слика које пројектују оно што чак ни у Дубаију не постоји. По речима Бодријара – привиди који замењују стварност.

А шта је оно што можемо да прочитамо из урбане морфологије правог Дубаија? Лако је уочити да је то фрагментирани град састављен од серије изолованих мегапројеката, повезаних морем асфалта. Дубаи подсећа на један предименионисани аутопут усред пустиње истакан тржним центрима. Такође, у урбаној структури града уочљив је недостатак кохерентности јер су архипелази мегапројеката плански одсечени од насеља у којима живе људи у далеко неповољнијим социјално-економским условима. Овај отужни оригинал наводи нас да се запитамо у ком правцу ће ићи реализација његових интернационалних копија.

Брзом развоју Дубаија допринела је околност да локал-

Процес варира и може довести до различитих исхода, као што су: задуживање државе за припрему терена (Београд; Абуџа, Нигерија), одустајање од пројекта (Ломбок, Индонезија), затим одлагање радова (Ербил, Ирачки Курдистан), реализовање малог дела подухвата услед финансијских проблема инвеститора (Карачи, Пакистан), или директна промоција апсолутистичког монарха (Економски град краља Абдулаха – КАЕЦ, Саудијска Арабија)

на елита поседује и политичку и економску моћ, па према томе, контролише инвестициони капитал, земљиште, одређује урбанистичку регулативу и доноси одлуке везане за изградњу пројеката. За извоз модела Дубаија бирају се државе са сличним политичким системом. Константа је да господин Алабар своје генеричко урбано решење нуди државама у којима су режими нетранспарентни и у којима грађани не поседују политичку моћ. Сврха ових мегапројеката није да допринесу конкуритивности градова већ да дају моћ политичким елитама. То су политички оркестрирани спектакли. Модус операнди ових дубаизација је увек исти: почиње агресивном маркетинг кампањом и свечаним отварањем макете поред које се фотографишу политичари и инвеститори. Њихово симболично руковање треба да надомести чињеницу да иза пројекта не постоји ниједна озбиљна студија оправданости. Даље процес варира и може довести до различитих исхода, као што су: задуживање државе за припрему терена (Београд; Абуџа, Нигерија), одустајање од пројекта (Ломбок, Индонезија), затим одлагање радова (Ербил, Ирачки Курдистан), реализовање малог дела подухвата услед финансијских проблема инвеститора (Карачи, Пакистан), или директна промоција апсолутистичког монарха (Економски град краља Абдулаха – КАЕЦ, Саудијска Арабија), итд.

Алабарови градови-слике су, као и Мозесови подухвати, дубоко деструктивни. Не само што игноришу и прикривају стварност, већ и додатно погоршавају постојећу економску волатилност, високу стопу незапослености, драстичне друштвене разлике и финансијске махинације у државама-партнерима. С обзиром да је до независних података јако тешко доћи, не знамо у којој мери. За сада, ситуација веома подсећа на далеку 1787. када су ушминкане кулисе преко ноћи никле дуж обала Дњепра.

МЛ

Ирачки Курдистан: Downtown Erbil

Инвеститор: Emaar Properties
Буџет: 3 милијарде долара
Величина: 0,54 km²
Година: 2013.

Емаров пројекат је помпезно најављен у октобру 2013. године. Радови још увек нису започети.

Пакистан: Карачи, Crescent Bay

Инвеститор: Emaar Pakistan
Буџет: 2,4 милијарде долара
Величина: 0,3 km²
Година: 2006.

Данас на градилишту можемо видети два недовршена солитера од 47 предвиђених.

Нигерија: Abuja Centenary City

Инвеститор: Eagle hills
Буџет: 18,6 милијарди долара
Величина: 5,2 km²
Година: 2014.

За сада се само виоре добро познате заставе.

Саудијска Арабија: King Abdullah Economic City

Инвеститор: Emaar Economic City
Буџет: 86 милијарди долара
Величина: 173 km²
Година: 2005.

У позадини главна капија са ликом по којој краља Абдулаха на улазу у непостојећи град.

Какве ће све садржаје имати Београд на води

- ▶ Банци скок са куле Београд
- ▶ Туру за грађане Србије под називом "Где никада нећете имати стан"
- ▶ Станове у којима се не плаћа инфостан
- ▶ Музеј посвећен убрзаним реформама
- ▶ 24-часовну службу за спасавање завејаних станара
- ▶ Прегледне рачуне за струју
- ▶ Шатру са кривим огледалима и дебелом брадатом женом
- ▶ Савремени плесни центар за обуку странаčkih коментатора
- ▶ Храм Светог Саве, који ће бити премештен са Врачара
- ▶ Тематски парк "Фекетић"
- ▶ Две пешчане дине и једну оазу
- ▶ Просечну температуру од 28 до 32 степена током целе године
- ▶ Пица парк
- ▶ Капелу за брза тајна венчања

